Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШОАТТА, 31 декабрь, 1977 шу. ● № 156 (5823). ● Мах 2 кеп.

КОММУНИСТ — КОМСОМОЛЕ

Дукха ха йоацаш Грозненски городской комсомольски отчетно-хоржамий конференце цхьаннена тІехьа шоллагІвар трибуна тІа а воалаш къамаьлаш дир города къонабарий викалаша. Царцара комсомольски органий аппараташка болх беш бараш вІалла ца хьоабича а вахара проблемаш кІоаргга йовзаш, Союза чура а кхетама а болх тоабара наькъаш хьахьокхаш, хІаьта керттердар, дош доаггІача тайпара ира оттадеш а лакхе латтача органашта нийса критика еш къамаьлаш дир цига комсомольски декхараш кхоачашдеча къонача коммунисташа «Промавтоматика» НПО опытни завода наладчика Г. Прокопова, № 7 йолча юкъерча школа хьехархочо Н. Плотниковас, Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен университетен № 2 йолча профессионально-техически училищан ВЛКСМ комитетий секретараша Л. Касаеви М. Дудурговеи. Цу дерригне кІаьгга хьахьекхар тахапара къона ноахале парте хьалхашка увттаду декхараш кхоачашдара бІубенна йолча, Іилма-технически революце замано дІа-ма-дехьхара шерагара шерага шоай саккетам лакхбе, хьинар совдаха, дешари Іилмен коаргагІа довза кагий нахи мехкарийн гІертилга.

Дукха дика гІулакхаш доахк кагирхошта шоашкара хьокхам гойташ комсомоле болх беча къонача коммунистех Вознесеновски газ чакхйоахача завода операторах, ВЛКСМ комитета членах Гандалоева РаІасий Іайшетах, «Красный молот» завода мастерах, комсомольски политдешара сета дикагІволча пропагандистах Умалатов Сайт-Махьмадах, г. Назрана № 3 йолча юкъерча школа завучах, района толашагІволча пропагандистах Бакаев Мухьмада Ахьмадах, Урус-Мартановски района «Гехинский» совхоза ВЛКСМ комитета секретарах Гакаева Кисах. Къонабарий вахара гІулакхий лерттІа йоакхо еш партийни организацеш йолча цу а, хІаьта иштта кхыча а коллективашка комсомольски комитетий балха лостам телараш къона коммунисташ хулга Іалашдаьд, кагийча наьха къахьегама, кхетама, дешара, салоІама хьалий хадданза терко ю. Цу дІухьа, ди тІехьа дукхагІа хул цу тайпарча предприятешка, боахамашка, дешара заведенешка КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъяра керда пайдане, починаш дІайолаю, производстве хьалха латтен новатораш болеи, общественни вахара юкъе хьинаре дакъа лоаца комсомольцаши кагирхойи.

Цхьа ха яр комсомоле болх бечарна юкъе партийни прослойка йоккха ца хиларах республика дуккхача ВЛКСМ горкомашта, райкомашта санна къаьст-къаьстача коллективай партийни организацешта а чІоаггІа критика еш. Цу хьакъехьа цхьан шера а хиннача эргалонашка хьежача гуш ца из кхоачамбоацар дІадаккхара царех дуккхачар бе боагІа лоархІам баьлга. ХІанз юххьанцарча комсомольски организацей берригача секретарех коммунисташ бараш 60 процентага дІакхоач, хІаьта цехови организацешта керте латтараш — 34 процент, групкомсоргаш — 27 процент. ТІаккха дІадахача шерара отчетно-хоржамий собранеш чакхъяьнначул тІехьагІа уж 46, 21, 20 процент мара бацар. ХІанз массанахьа йоккхагІйолча ВЛКСМ комитеташта керте латтараш КПСС членаши кандидаташи ба. ЦаІ-ах бІаь саг дукхагІа ба соахка цхьайтта бетта хиннарел укх шера цу юкъа парте дІаэцара комсомоло рекомендацеш еннараш а.

Иштта чубеннача кердача низо дикка айдаьд областной комсомольски организаце денали сийи.

Республика бІарчча хьайийцача комсомоле болх бу коммунисташ тІа-тІа дукхагІа хулаш боагІе а цу даькъе йолаш йолча йоккхийча резерваех боаггІача тайпара пайда ца ийбу партийни а комсомольски а комитеташ йолаш я. Советски районерча юххьанцарча комсомольски организацей вожакашта юкъе 38 процент мара яц партийни прослойка. Урус-Мартановски — 44, Ножай-Юртовски — 47. ХІаьта 1976 шерара отчетно-хоржамий собранеш чакхъяьнначул тІехьагІа Сунженски районерча комсомольски организацей секретарий пхе даькъах кхо дакъа бараш коммунисташ хиннача метте укх шера из хьокхам эшабалийтаб.

Цун уйла ца йина яргьяц цу районий партийни, комсомольски органаш. ХІаьта цу даькъе шоаш даьчох кхоачамбаь Іе йиш йолаш бац кхыбараш а. Цу дерригне дІадех партийни организацеша комсомольцийн кагирхойн гІулакхашта лоаттацу кулгал цар вахара ерригa оагІонаш кІоаргга теркальеш, производства эффективности дикали айяра а общественни вахар а цар лоаца дакъа доккхагІа хилийтара оарцагІбоахаш хила дезилга.

ХІанз а тІехьа нийслуш я, комсомоло мога а ваь, парте дІайица къона саг кагирхой вахара юстара вусаш, ВЛКСМ горкомаша, райкомаша цхьаболча комсомольций гІулакхаш, кІоаргга теркал ца деш, рекомендацеш телаш йола моттигаш. Бухсоццача кхаьчача цу гІулакхех зе мара пайда хилац.

Коммунисташ болча кулгалхошта юкъе цкъаза нийслу кагирхой балха, салоІама, дешара гІулакхашта дух тІа бала ха дІаккхачац яхаш бехказа бувла гІертараш. Цу тайпарчарна шоай сий дожаш санна хет кагирхой мероприятешка дакъа лаца дезаш хилча.

Парте де доагІаш доккхал ду къонача коммунизм хьалъерех. Коммунистий бехктокхамегІа дола декхар — кагирхошта шоай политически опыт, экономикеи культуреи дегІайоалаяра товзал кхо ца еш дІаялар, даьй сийлен традицешта тешаме болаш уж хьалкхебар.

КПСС ГРОЗНЕНСКИ ГОРКОМА ПЛЕНУМ

Самардийнахьа КПСС обкома политдешара ШагІа парте Грозненски горкома X пленум хилар. Цига «КПСС ЦК декабрьски (1977 ш.) Пленума итогаши цу пленуме нов. Л. И. Брежнева даьча къамаьлацара хьадоагІа городской партийни организаце декхараши» яха доклад йир КПСС горкома хьалхарча секретара **Н. И. Семенова.**

Доклад юацаш къамаьлаш дир: **Г. Ф. Галковас** — парте Ленински райкома хьалхарча секретара, **В. И. Ананченкос** — «Трансмаш» завода токара, **В. С. Головченкас** — «Консервплодоовощ» объединене парткома секретара, **Н. А. Воротынцевас** — «Красный молот» завода крановщицас, **Н. И. Радвана** — Грозненски вагонни депо начальника, **А. А. Турпалова** — Нохч-ГІалгІай тІишлон управлене СМУ-7 начальника, **В. А. Семенова** — «Грознефтеоргсинтез» объединене парткома секретара, **С. Х. Келоева** — Нохч-ГІалгІай транспортни управлене керттерча инженера, **В. И. Золотарева** — Грозненски вІашагІтехача ТЭЦ-а директора.

Пленума доакъашхоша, массаза раьза а волаш, шоай дІахо йодача хана де дезача гІулакхий программа санна тІайийцар парте ЦК декабрьски Пленума решенеш, нов. Л. И. Брежнева къамаьлацара положенеши выводаши.

Пленуме иштта ла а дийгІа керттерча даькъе могабир «г. Грозне нах чубаха цІеноци коммунально-бытови гІишлошъелга, город хозяь эргайоаккхилга тоадара лоаттамахи де дезарехи» бола КПСС горкома III пленума сонам кхоачашбара КПСС Старопромысловски райкомо баьча балхах» парте райкома хьалхарча секретара **С. М. Магомадова** баь хоам.

ТЕШШАМЕ ГІА БОАХАШ

РЕСПУБЛИКА ПРОМЫШЛЕННОСТО ХАНАЛ ХЬАЛХА КХОАЧАШЪЯЬЙ ШЕРА ПЛАН

СССР керда Конституце тІаэцара сийна шерра социалистически яхь а йоаржаяь, КПСС ЦК декабрьски (1977 ш.) Пленума решенеша дегаш айдаьча республика промышленни предприятей коллективаша продукци маьхала яккхареи изделей дукхагІа дола тайпаш арахецареи юбилейни шера план ханал хьалха кхоачашъяьй. ТІехкхоачашъяьй къахьегама овсарле айяра заданеш.

Мехкага кхы тІа а дІакхоачаргда 215 эзар тонн мехкдаьтта, 350 эзар тонн бензин, миллионаш сомий маьха машинашъечеи яйгачеи кхачани промышленноста тайп-тайпара продукци. Халкъа эша товараш пхи процент дукхагІа арахийцад.

Яхье баьнначарна хьалхайоагІа Ленина орден лелаеча «Грознефть», «СевКавнефтепереработка», швейни объединеней, «Промавтоматика» Іилма-производственни, шурий промышленноста объединеней коллективаш, Октябрьски революце орден лелаеча «Красный молот». СССР 50 шу дизара цІерагІча химически, Н. Анисимова цІерагІча «Новогрозненский», «Электроприбор», ГІ. Ахриева, цІерагІча «Электроинструмент», медицински инструментий, «Союзавтоматстром» опытно-экспериментальни, ацетонови, «Чечингводстроя», гІишлошъеча управлене, Аргунски аьшкабетонни хІамай завода, Грозненски маькха комбината, макаронни фабрика, чхьагІара-коньячни комбината, химреагентий Карабулакски завода коллективаш.

Заводашкеи фабрикашкеи чакхйоахаш я общественни производства эффективности арахецача продукце дикали айяра, производственни процессашта комплексно механизации автоматизации, дикагІа йола технологи юкъейоалаяра, къахьегам дикагІа вІаштІехьбаккхара тІаерзаяь мероприятеш.

ТІа-тІа шерагІа даржаш латт болхлойи инженерно-технически гІулакхаш дерийн творчески хьинар. Рационализаторскии изобретательскии предложенеш юкъейоалаярах юбилейни шера 12 миллион сомал дукхагІа ахча кходаьд.

Нохч-ГІалгІайчен предприятешка яржаш латт иттлагІча пятилетка кхаь шера план 7-ча октябре — СССР керда Конституце тІайица шу дузаш, 1978 шера план ханал хьалха кхоачашъяра тІехьара яхь.

Республика къахьегамхой чІоагІа лоІам болаш ба, КПСС ЦК декабрьски (1977 ш.) Пленума решенеш, цига КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Леонид Ильича Брежнева даьча къамаьлацара положенеши выводаши кхоачашъяра шоай деррига низаши, знанеши, хьинари дІадала, 1978 шу тІагІертта къахьега шу хилийта КПСС XXV съезду оттадаь исторически декхараш кхоачашдеча керда толамаш даха.

Шалински района Куйбышева цІерагІча колхоза механизатор Нухаев Билал боахаме хьалхарчарца ваьннав ший трактор тоаяь. ХІанз кхычарна новкъостал деш ва из.

З. БАТЧАЕВА сурт.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ ЭКОНОМИСТ ЯХА СИЙЛЕН ЦІИ НОВ. Н. И. КОСЬМИНАНА ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Экономически балха даькъе дика гІулакхаш карагІдувларахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика заслуженни экономист яха сийлен цІи лойла

Косьмина Нина Иосифовнана — Ленина орден лелаеча Къилбаседа-Кавказски машиниэькъа Грозненски отделене планово-экономически отдела начальника заместитела.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

гор. Грозный.
1977 шу, 28 декабрь.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ТРАНСПОРТА ЗАСЛУЖЕННИ БОЛХЛО ЯХА СИЙЛЕН ЦІИ НН. С. А. ИСТАМУЛОВНА, Н. П. ВАСИЛЬЕВНА, Я. М. АЛИЕВНА ЯЛАРАХ ДОЛА

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Машиниэькъа транспорт дегІайоалаеча дика гІулакхаш карагІдувларахи республика общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика транспорта заслуженни болхло яха сийлен цІи лойла.

Истамулов Султан Абулетатовича — Грозный локомотивни депо тепловоза машиниста.

Алиев ЯрагІи Магомедовича — Грозный вагонни депо промывальщика.

Васильев Николай Павловича — Грозный станце начальника заместитела.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

гор. Грозный.
1977 шу, 28 декабрь.

ЯлхазлагІа хержача Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета ворхІлагІа сесси

ДЕРРИГА КХОАЧАМАШ ОАРЦАГІДОАХАРГДА ВАЙ!

ХьалхагІа хоам баь хиннача таайпара, 1977 шера 27 декабре хилар ялхазлагІа хержача Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета ворхІлагІа сесси. 1978 шера Нохч-ГІалгІай АССР экономически социальни дегІайоалаяра Паччахьалкхен плана хьакъехьа доклад йир республика Госплана председатела депутата **Е. В. Брыксина.** Цо аьлар:

ДІадаха 1977 шу белгалдаьлар, вай мехкеи дерригача прогрессивни адамийи вахаре хиннача лоархІамеча исторически событешца. Советски халкъа ловр кхоачаш а деш, СССР Лакхехьарча Совето тІайийнар коммунизмага — дегІаена социалистически общество хьалъяргa бодача вай мехка наькъа тІара керда исторически мул чІоагІбаь йола Советски Социалистически Республикай Союза керда Конституци. Шаккха а ца даьннача гайпара деташ гІоздаьнача, къахьегамеи политически хьинар айденача хьалашка советски нахеи дерригача дунен къахьегамхошек белгалдаьккхар сийрда цІей — Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 60 шу дизар.

Дег тІара къоабалъеши чІоагІа хьаштдолаши тІайийцар вай республикерча къахьегамхоша 1978 шера ССР Союз экономически социальни дегІайоалаяра Паччахьалкхен планеи 1978 шерарча Паччахьалкхен бюджетеи проекташ йийцача а къоабалъьяча а КПСС ЦК декабрьски (1977 ш.) Пленумеи СССР Лакхехьарча Совета бархІлагІча сессен решенеш.

Республикерча къахьегамхоша, КПСС XXV съездеи цул тІехьагІарча парте ЦК Пленумийи решенеш кхоачаш а еш, дика толамаш даьхад пятилетка шоллагІча шера заданеш кхоачашъеча. Республика промышленноста реализаци еча продукце объема план ханал хьалха, 27 декабре кхоачашъяьй. 1977 шера план кхоачашъе, мегаш хилар теркалдича, промышленни продукце объем пятилетка шин шера республике 1.7 процент йоккхагІа хургья, хІаьта цу гІулакхо пятилетка заданешта гІо ду.

Ерригача министерстваша, ведомстваша, шиннегара дІайиккхача предприятеша Іалашдаьд цхьайтта бетта программа кхоачашъелга. Ханал хьалха кхоачашъяьй газа мехкдаьттеи даккхара шера план, шера планал совгІа доаккхаргда 215 эзар тонн мехкдаьттеи 35 миллион кубометр гази.

11 бетта план толаме кхоачашъяьй моттигерчеи кхачани промышленноста министерстваша, «Чечено-Ингушстройматериалы» яхача объединене, республика Министрий Совето доал деча ерригача промышленносто.

Промышленносте къахьегама овсарле лакхъяра 11 бетта план 100,9 процент кхоачашъяьй. Пятилетка шин шера болх беча цхьан сага лоархІаш хьалер 1,8 процент дукхагІа хургда, цу даькъе моттигера доал долча промышленносте — 1,4 процент. Цхьадолча даькъе тоаяьй арахецача продукце дикал. Паччахьалкхен дикала Знак йолаш 80 совгІа изделии продукти арахийцай.

Цунца цхьана, пятилетка шоллагІча шера заданеш кхоачашъяра цхьайолча министерстваша, ведомстваша, предприятеша баьча балха тІа тоьал доккхий кхоачамбоацараш долаш моттиг хиннай.

Укх шера 11 бетта продукци маьхала иккхара боарама планах лоархІаьяц «Трансмаш» яха завода Грозненски кога гІирсий фабрикеи. Цхьайолча министерстваша, предприятеша, ведомстваша Іалашдаьдац ассортимента планаш кхоачашъелга. лерттІа кхоачашдац халкъа эша товараш дукхагІа хьадареи цар дикал тоареи декхараш. 20 совгІча предприятеш хІанз а вІаштІехьдаьккхадац бахача наха эша товараш хьаделга.

11 бетта итогашка хьежача къахьегама овсарле лакхъяра планах лоархІаьяц 25 предприяти, царех моттигера доалахьа яраш — «Металлист» яха заводи, серноводски минеральни хин заводи, йий доакха заводи, «Чеченингушстройматериалы» яха объединении.

Дуккхача предприятешеи объединенешеи Іалашдаьдац арахеца продукци хьаярга дІабода мах лохбара оттаь заданеш кхоачашъелга. Дуккхача министерствашкеи ведомствашкеи, промышленни предприятешка хІанз а кхоачам боцаш бац экономически болх, йоаггІаш йола уйла тІаяхийтац бедал, материалаш, доатор, электроэнерги кхояра дешашта.

ДІадахача пятилетка шин шера республика колхозашеи совхозашеи дІахо дукхагІа йоах, кийч а ю юртбоахама продукци. Юбилейни шера республико Іалашдаьд паччахьалкхенга ялат, кхартолаш, баьцадаараш, сом, пасташ-харбазаш, шура, фуаш, тха доккара плани тІайийна социалистически декхараши кхоачашделга. Кхоачашъяь йоалаш латт доахани коа тІара оалхазара ши эпара шера план.

Укх шера колхозашеи совхозашеи чудена деррига ялат соахкарчул 30 процент дукхагІа хиннад, хьажкІаш — 60 процент. Юкъера лаьрхІача хІара гектара тІара баьнна хьувкъам — 21.4 центнер. Колхозашеи совхозашеи укх шера 11 бетта 14 процент дукхагІа даьккхад дулх соахка цу ханна даьккхачул, шура — 14 процент, фуаш — 9 процент дукхагІа гулдаьд. ДукхагІа хиннад детта доахан, лакхъеннай цар продуктивность.

Боахамаша духхьашха тІехкхоачашъяьй гІожа доакъараш, силос, сенаж, витаминобаьца хьоар кийчдара заданеш, цу тайпара доахана лерттІа Іаладаккхара эша хьалаш Іалаш а даь.

Цхьабакъда юртбоахама органаша, колхозашеи совхозашеи, районии юртийи Советий исполкомаша пайда ийцац юртбоахамa производство дІахо айяра долча деррингача кхоачамехи торонехи. ДІайийнача хІамашта гунал во дар бахьан долаш хьувкъам геттара лох а беннаб, кІезигагІа чьхай шекара свеклаш. паччахьалкхенга уж йоахара план юкъагІа йисай.

ДІаде генарий фу эцара республиканcки плани кхоачашъяьяц. Комсаш кІезигагІа яьхай, паччахьалкхено уж эпара план кхоачашъяьяц.

Сунженски, Урус-Мартановски, Шалински, Веденски районаша Іалашдаьдац баьцадаараш эпара план кхоачашъелга.

Кхоачамболлаш йолча темпаех дегІаахац общественни хьайбай боахам. Дуккхача боахамаша дулх кІезига тІадеттадолийт чуоттадаь кхоабача доаханнеи хьакхарчаштеи. Доахан дебадара план кхоачашъяра тІехьа дисад уж. 100 Іатта лоархІаш хІанз а кІезига ду Іаьсий.

Деттача доахана продуктивность соахкарчул кІезиг-дукха лакхъеннай, цхьабакъда хІанз а лохача боараме я. ХІанз укх сахьте эффект кІезига йолаш пайда эц боахамашка хьалъвьча хьайбаш леладеча комплексех, продуктивность лакха йола доахан кхоачамболлаш чуэзадац цу чу.

Пятилетка шин шера республика халкъа боахамга дІаяхийтай 620 миллион сом гаргга паччахьалкхен капитальни вложенеш. цу даькъе моттигерча Советашка гІолла — 63 миллион сома. 1977 шера республика бІарчча хьайийцача дІайохийташ йола паччахьалкхен капитальни вложенеш 304 миллион сом хургья, царех моттигерча Советашка гІолла — 33.4 миллион сом.

Дикка чІоагІъеннай гІишлон-монтажни организацей производственно - технически база.

Цхьабакъда, цхьайолча гІишлон-монтажни организацейи заказчикийи гІулакхашкара хІанз а дІадаьхазац капитальни гІирсаш хьалдара гІулакха тІехьадусилга дІадаккха йиш ца хулийташ дола доккхий кхоачамбоацараш.

Республика бІарчча хьайийцача паччахьалкхен капитальни вложенеех пайда эцара оттаяь укх шера 11 бетта план 88 проценти гІишлон-монтажни балхашта 85 проценти мара кхоачашъяьяц, пайда ца эцаш дисад 37 миллион сом. ЧІоагГІа тІехьайисад уж дуккха производственни объекташ, чуІе цІенош, культурно-бытовой гІулакхашта лаьрхІа объекташ хьалъяри эксплуатаце дІаялараи.

Моттигерча Советашка 11 бетта капитальни вложенеех пайда эцара план 84 процент кхоачашъяьй, цу даькъе чуІе цІеноц хьалдара — 74 процент, школаш хьалъяра — 78 процент, деша даха ха йоацача берий учрежденеш хьалъяра — 37 процент, унахцІено лораяра объекташ хьалъяра — 63 процент, торговле объекташ хьалъяра — 54 процент.

Укх шера капитальни гІирсаш хьалдареи моцноcташ болх бе йолаялийтареи план кхоачаш ца еш йисара керттера бахьан да гІишлон-монтажни организацеша — Нохч-ГІалгІай гІишлошъяра управлене, «Чечингсельстрой» тресто, «СевКавнефтегазстрой» яхача объединене Грозненски управлене, «Чечингушводстрой» яхача управлене, «Чечингремстрой» яхача тресто болх во бар.

Хьалъеш латтача дуккхача объекташка во вІаштІехьбаькхаб гІишлонхой болх. эффективно пайда эцац механизмех, автомобильни транспортах. генеральни подрядчикаши субподрядни организацешеи шоай ла вІаши дика бувзам а болаш болх лелабелга вІаштІехьдаьккхадац, гІишлон материалашца Іалашъелга каст-каста юкъагІдоах. ГІирсаш хьалдеча хІанз а кІезига дІаухийт заводе кийчъяь вІашагІа хувтта конструкцеши доакъаши, кулгкара хІанз а дукха къахьега дезаш хул, къаьстта а отделочни балхаш деча хана.

Дукха моттигаш я гІишлонмонтажни балхаш во деш. Кхоачашданза дукха балхаш а дуташ эксплуатаце дІател объекташ.

КПСС XXV-ча съезда решенешка хьежжа дІадахача шера дукха гІулакхаш чакхдаьхад республике къахьегамхой вахара материальни хьал-торо дІахо тоаяраи культурни боарам лакхбараи. Бахача нахага дукхагІа дохка доладаьд промышленни продовольственни товараш, розничии товарооборота план кхоачашъеш я, шерьеннай тикайи общественни кхачан предприятейи сеть.

102 процент кхоачашъяьй бахача наха бытовой гІулакхаш дара 11 бетта план, 11 процент дукхагІа хиннад царна ду гІулакхаш, цу даькъе юрташкахьа 23 процент. ДІахо шер а яьй, технически дикагІа кийч а яьй бахача наха бытовой гІулакхаш деча предприятей сеть.

Дикка балхаш даьд коммунальни боахам дІахо дегІабоалабара а городаши юрташи тоаяра а.

Цунна цхьана, бахача наха гІулакхаш деча сфера предприятей балха тІа хІанз а цІенхаштта кхоачамбоацараш да. Бахача наьха хІара сага сих лоархІаш бытовой гІулакхаш дара боарамга диллача чІоаггІа тІехьаюс республика. Дуккхача юрташка хІанз укх сахьате яц бытовой гІулакхаш ду предприятеш, хІаьта юрта боахама министерства, «Плодопром», «Скотопром» яхача тресташа, «Консервплодоовощ» яхача объединене кхоачашъяц быта цІеноши комплексии приемни пункташи хьалъяра шоашта оттаяь заданеш.

Дуккхача районашкеи нах бахача моттигашкеи хий хилий-

(Йистедоалар 2-ча оагІо тІа)

Ялхазлагlа хержача Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета ворхІлагІа сесси

ДЕРРИГА КХОАЧАМАШ ОАРЦАГІДОАХАРГДА ВАЙ

(Йистедоалар. Долалур 1-ча оагlо тlа).

тара, моттигаш тоаяра гІулакх вІаштІехьдоацаш да, гІирсаш хьалдара чпланировки правилаши телхаю. Теплосета, городской транспорта болх тоабара, чуІеча цІеношта ший ханнахьа ремонт яра, горпдаши райцентраши тоаяра-де дезараш кхоачамболаш дац жилищно-коммунальни боахама министерства, горрайисполкомаша.

Е сесси хьажийта тІаена 1978 шера Нохч-ГІалгІай АССР экономически социальнои дегІайоалаяра план иттлагІча пятилетка заданешка хьежжа оттаяь я, цу тІа хьахьекхад КПСС ЦК декабрьски (1977 ш.) Пленума а СССР-ен РСФСР-ен Лакхехьарча Советий сессей а решенешка оттадаь декхараш.

Плана тІа къаьстта уйла тІаяхийтай декхараш практически кхоачашдара, производства эффективности балха дикали лакхъяра, республика халкъа боахама деррига доакъош дІахо комплексно дегІакхувлара, капитальни вложенеш хьалхагІа хьалдаь даха деза гІирсаш хьадара тІаерзаяра дешашта, керттерча фондех пайда дикагІа эцара, къахьегама овсарле сихагІа лакхъяра а цуп ларда тІа къахьегамхой материальни хьал-торо дІахо айяра я.

Республика бІарчча хьайицача промышленни производства ерригa объем 1978 шера 1,8 процент дукхагІа лакхлургья 1977 шераца нийсйича. ПятилеткагІа лаьрхІача 6,3 процента меттел, 8,1 процент дукхагІа хьаергья продукци машиностроенеи металлообработкаи даькъо. Пятилетка кхоалагІа шера 2450 миллион кубометр попутни гази 7,3 миллион тонн мехкдаьттен даккха лаьрхІад.

Мехкдаьтта чакхдоахачеи мехкдаьттахимически промышленносте бийда мехкдаьтта дукхагІа чакхдахеи продукци 7,6 процент дукхагІа арахецеи лерхІ, цу цхьан ханна дукхагІа хургья хьаду лакхаактанови бензин, парафин, дизельни доагор, полиэтилен. ДукхагІа хургья арахеца тІехдикача категорех йола продукци.

4,4 процент дукхагІа арахецарга культурно-бытовойи боахамеи гІулакхашта лаьрхІа товараш. Халкъа эшача товарий ассортимент шерье а цар дикал тоае а, царна хьашт дола уж товараш тар ма лу дукхагІа кхоачамбергболаш хилийта лерхІ.

ДІахо кердача шера дегІайоагІаргья республика Министрий Советага доал дола промышленность. Моттигерча Советашка гІолла промышленносто хьаеш йола ерригa продукци 7,4 процент дукхагІа хургья, цу даькъе моттигерча промышленноста министерстве гІолла 14,7, кхачан промышленноста министерстве гІолла — 2,2, «Чеченингушстройматериалы» яхача объединене гІолла — 2,4 процент.

Пятилетка кхоалагІча шера республика промышленность бІарчча хьайицача 1,5 процент лакхъе лерхІ къахьегама овсарле, цу даькъе моттигерча Советий промышленносте гІолла — 3,5 процент.

Дикка лакхбе лаьрхІад кхай хьувкъами хьайбай боахама продуктивности.

1978 шерарча хьувкъама лаьрхІа массе категорех долча боахамашка 241 эзар гектара тІа дІаде лаьрхІад ялаташ.

ПланагІа юкъера лаьрхІа хьувкъам хІара гектара тІара 21,5 центнер а болаш массе категорех долча боахамашка чудахьа деррига ялат 518 эзар тонн хилийта лаьрхІад.

1978 шу чакхдоалаш доахан 175,8 эзар бежанга кхоачаш дукхагІа хилийта лаьрхІад, цу даькъе детта доахан — 57,3 эзарнега кхоачаш, хьакхарч — 138 эзарнега, жа — 633 эзарнега кхоачаш. Юкъера лаьрхІача хІара Іаттагара йоаккха шура 2100 килограмм, е укх шера яьккхачул 50 килограмм дукхагІа яккха лаьрхІад. ДІачулуча цхьан бежана юкъера доэал 350 килограммага дІакхоачаданза даргдац.

Республика беррригача хьайбаш леладерий лоархІамегІара декхар да доахнга укх шерара Іа тІехдика даккхийтар.

Кердача шера чакхйоахаргья колхозийи совхозийи материально-технически база дІахо чІоагІъяра тІаерзаяь мероприятеш. Укх шерарчул дукхагІа кхоачаргья республика юрта боахамга торараш, ялат, силос, хьажкІаш чуэца комбайнаш, автомобилаш, минеральни удобренеш.

Колхозашкеи совхозашкеи лаьтташта мелиораци ярга, производственни объекташ, чуІе цІенош, социально-культурни объекташ хьалъярга планагІа дІаяхийта оттаяьй 100 миллион сома гаргга паччахьалкхен капитальни вложенеши колхозий ахчаши.

Мелиоративни балхашта хьожаду 24,2 миллион сом, кхы тІа чу а лаьца пайда эца доладергда 4 эзар гектар гаргга хий декха лаьтташ.

Пятилетка кхоалагІча шера юртбоахама продукци дукхагІа яккхара оттаяь планови заданеш кхоачашъяра даькъе цу гІулакха хІаиззе а деиз еллача лардах тийша да. БІаьстан юхье кхашка дергдола балхаш дІадолададале дерригача боахамаша шоашта кхоачамбе беза сортовой кондиционни фуца, тоа а яь кийчъе еза юртбоахама техника, бокъонца кхоачам хиллал механизаторий кадраш а леха вІашагІтоха еза механизированни звенои комплексни отрядаши, болхлоштеи колхозахоштеи агротехнически дешар хьехилга вІаштІехьдаккха деза.

Колхозаштеи совхозаштеи кулгаллара боарам лакхбанза, Іилманеи хьалхвлаттача опытан карагІдьннараш юкъедоаладара дешаш дикагІеи сихагІеи къестаданза, паччахьалкхен дисциплина лоарзагІа ца йоаккхаш кхоачашъяра хьалхара боахамий кулгалхойи специалистийи бехктокхам лакхбанза, пятилетка кхоалагІча шера толамаш дикагІа дахар духьа лелаеча социалистически яхья керте оттанза ярганц юрта боахама министерство, мелиорацеи хин боахамеи министерство, «Сельхозтехника» яха объединени, юртбоахама объединенеши тресташи, горрайисполкомаши.

Пятилетка кхоалагІча шера республике гІирсаш хьалдара планагІа дІаяхийта лаьрхІад 359 миллион сома боараме паччахьалкхен капитальни вложенеш, е укх шера бокъонца пайда ийцарел 18 процент дукхагІа. Цунга хьежжа йоккхагІа а хинна. 171 миллион сомага дІакхоачаргья хьадеча гІишлой-монтажни балхий объем.

Капитальни вложеней ахча эггара дукхагІа дІадохийт мехкдаьтта, мехкдаьтта чакхдоаха, мехкдаьтта химически промышленность, юрта боахам, кхачан промышленность, гІишлой индустри дегІайоалаярга, машиностроене предприятешта реконструкци ярга, лаьтташта мелиораци ярга.

Цу цхьан ханна чуІе цІенош, школаш, деша даха ха йоацача берий учреждениеш, больницаш, аптекаш, клубаш, культурно-бытовойи социальни гІулакхашта лаьрхІа кхийола объекташ хьалъяра балхий дикка йоккха объем кхоачашъе еза гІишлон-монтажни организацей. Цу гІирсашка дІаяхийта лаьрхІа капитальни вложенеш 70 миллион сома боараме, е укх шера бокъонца пайда ийцарел 8 процент дукхагІа я.

1978 шера оттаяь задани толаме кхоачашъяр духьа гІишлошъю организацеш декхарийла я эггара хьалха шоай доалахьара производственни база шеръяран чІоагІъяран. вІашагІйоахка аьшкабетонни конструкцеши доакъаши арахецача предприятейн цехийн мошносташ шеръяра де дезар де, индустриальни методегІа деш дола балхаш дукхха а дукхагІа дергдола гІулакх де.

Капитальни гІирсаш хьалдара гІулакх тоадеча доккха лакъа лаца дезаш я гІишлой материалий промышленноста предприятеш. ГІишлошта хІанз саггота эшаш я облицовочни материалаш, йоккхий гипсоплиташ, аьта кагий жагІа, бетон тоаю эффективни хІамаш, кхыяраш. Объекташ хьалъяра оттаяь нормативни ханаш ца гуллийташ кхоачашъяран балхий дикал лакхъяран уйла чІоагІагІа тІаяхийтанза яргьяц. Кхоачамбоацараш доахкаши балхаш во кхоачашдаьи йола объекташ эксплуатаце дІателаш йола моттигаш хоадамболлаш дІеяха еза халкъа депутатий моттигерча Советий исполкомаша.

Увттаеча проектай дикал айе а уж чакхъяхара боагГІаш бола тІахьожам лоаттабелга Іалашде а деза «Чечингражданпроект», «Грозгипросельхозстрой» яхача проектни организацей кулгалхоша.

1978 шера дІахо дегІайоагІаргья республика транспорт, бувзам, наькъий боахам.

Укх шераца нийсйича грузооборот 2,3 процент дукхагІа хилийта, локомотивнийи вагонийи балха овсарле 2,5 процент лакхъе лерхІ машиннаькъе Грозненски отделене. Чакхдоахаргда Грозный — Гудермеса юкъерча участкашта электрификаци яреи ст. Гудермеса реконструкци яреи балхаш.

Нохч-ГІалгІай транспортни управлене гІолла 4,1 процент мухьи 2,3 процент пассажираши автомобилашца дукхагІа дІа-юха кхувла, автомобилаша мухь увзара коэффициент лакхъе лаьрхІад.

Грозненски авиационни отрядо 1978 шера 15,8 процент дукхагІа пассажираш дІа-юха кхувла, почта 3,2 процент дукхагІа дІа-юха кхахьа, авиахимически балхаш 3,4 процент дукхагІа де лаьрхІад.

1978 шера планагІа наькъий боахам дегІабоалабарга дІадахийта лерхІ 14 миллион гаргга сом.

Пятилетка кхоалагІча шера дукхха гІулакхаш чакхдаьхад республика дІахо социально-культурни гІулакхашта дегІайоалаяран къахьегамхой хьалторо лакхъяран.

1978 шера планагІа бахача нахага 4,3 процент бе-бе товараш дукхагІа дохкен розничии товарооборот 648 миллион сомага дІакхоачаеи лерхІ. Розничии товарооборот торговле 4,7 проценти потребительски коопераце 3,6 проценти дукхагІа хургья.

Бахача наха торгови гІулакхаш дикагІа дар духьа планагІа хьалъе а болх бе йоалайийта а лаьрхІад ерригa а лаьрхІача 4,5 эзар квадратни метр моттиг йола тикаш. 530 моттиг йола общественни кхачан предприятеш. 4 эзар квадратни метр общетоварни складаш.

Кердача шера бахача наха деча бытовой гІулакхий объем 10,2 процент йоккхагІа хилийта лаьрхІад, цу даькъе юрташкахьа — 14,2 процент. Болх бе долалургда быта 11 цІаи 9 комплексни приемни пункти.

Пятилетка кхоалагІча шера республике хьал а даь даха чухошца дІадала лерхІ ерригa а лаьрхІача 326 эзар квадратни метр чуІе моттиг йола цІенош, цу даькъе паччахьалкхен капитальни вложеней чотах — 220 эзар квадратни метр, чуІе цІенош хьалдеча коопераце — 6,6 эзар квадратни метр, хІаранеша-шийна чуІе хьалдеш дола цІенош — 100 эзар гаргга квадратни метр. Город Грозне дикагІа йолча планировкагІа хьалдергда 9-эзеи 12-эзеи вІаштІардаь цІенош.

ДІахо дегІабоагІаргба республика коммунальни боахам. Цу даькъага дІаяхийта лерхІ 10 миллион сома капитальни вложенеш, цу даькъе республика Министрий Советага гІолла —6 миллион сома.

ДІахо а 12 километр никъ а буллаш троллейбусни станцеш, 490 моттиг йола гостиница хьалъе. Краснофлотски улицагІара путепровод, Киевски улицагІара районни котельни йистеяккха, водопроводаш шеръяреи царна реконструкци яреи балхаш дІахо де, Ленина улицагІа Шолжах тІий тилла доладе лерхІ.

Городашка Гудермесе, МалгІабике, Назране, райцентрашка водопроводаш, газопроводаш, канализацеш яххара балхаш дергда. Кхы тІа я газификаци ергья 11 эзар квартира.

Іалам лорадараи Іалама ресурсех рационально пайда эцараи тІаерзаяь мероприятеш чакхйоахилга оттадаьд плана тІа.

ДІадахача пятилетка шерашка а санна, кердача шера дукхха хьалъе лерхІ школаши деша даха ха йоацача берий учреждениеши, хІаьта цу гІулакхага хьожаю 11,3 миллион сома капитальни вложенеш. Ерригаш а хьалъяь яха лаьрхІараш 9 эзар моттиг йола 30 школьни здани я. 2,5 эзар моттиг йола деша даха ха йоацача берий учреждениеш я хьалъе лаьрхІараш, цу даькъе моттигерча Советашка гІолла — 790 моттиг йолаш.

УнахцІено лораяра объекташ хьалъярга дІаяхийта лаьрхІад 2,2 миллион сома капитальни вложенеш.

Культурно-сердалон учреждений сеть дІахо шерье лерхІ планагІа. Хьалъяь а яьккха, болх бе йоалайийта лаьрхІад 1800 моттиг йола 5 клуб, 400 моттиг йола кинотеатраш, 6 библиотека.

Культурно-сердалон учреждениешта ремонт яран хІанзарча оборудованеца уж кийчъяран, культура специалистий кадраш юрташка дІачІоагІъялийтара де дезар данза, царна эшаш дола чуІеча цІенойбытовой хьалаш хилийтанза яргьяц горрайисполкомаш.

Пятилетка кхоалагІча шера планови заданеш йолаш йолча производственни мощносташка, материальни ахчани кхоачамга хьежжа оттаяьй, царех пайда дикагІа эцаргболаш хилаэ теркал а деш. КПСС ЦК декабрьски (1977 ш.) Пленума решенешца, цу Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателa новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьлаца хьакхайкаьча положенешцеи вывода ш е и хьалхле а лелаеш, Іалашданза даргдац 1978 шера оттаяь заданеш хІара коллективо, районо, городо, республико кхоачашъяь ца Іеш, тІехкхоачаш а елга. Цунах хургда экономика дегІайоалаеча керда доккха дакъа лацар, иттлагІча пятилетка план бІарчча кхоачашъяра боккхача лоархІаме гІулакх.

1978 шерарча Нохч-ГІалгІай АССР Паччахьалкхен бюджета хьакъехьеи 1976 шерара республика Паччахьалкхен бюджет кхоачашъяра хьакъехьеи доклад йир Нохч-ГІалгІай АССР финансай министра депутата **А. Н. Иванова**.

Цо хоам бир, 1978 шерарча Паччахьалкхен бюджета проект КПСС XXV съезда решенехи ларда тІа, республика экономически социальнои плана заданешка хьежжа оттаяь хиларах а цу плана тІа белгалъяь мероприятеш ахчанца йизза Іалашъеш хиларах а.

1978 шерарча бюджета доходаши расходаши 147444 эзар сом долаш, е укх шерарча доходий юххьанцарча планал 1745 эзар сом дукхагІа долаш лаьрхІай. 1977 шераца нийсйича городийн районийн бюджеташ 3,1 процент дукхагІа а хинна бІарччачунца нийсйича 66 процент хургья.

ХьатІайоагІача ерригача доходашта юкъе паччахьалкхени кооперативнии предприятешкарей организацешкарей хьатІадоагІар 80,2 процент хургда, цунах оборота тІара йоагІа налог — ерригача бюджетах 50,7 процент.

Лакхе йоалаьча даннеша тешал ду. бюджета доходаш кхоачашъеча толам балга, керттерча даькъе, республика боахама организацеша, предприятеша, сбытовой базаша производственни хьоккхамаш кхоачашдарах тийша хургхилара.

Паччахьалкхен бюджета доходашта юкъе ондо моттиг дІалоацаргья моттигера доал долча предприятей пайдаш тІара йоагІача отчисленеша. Укх шера 24,4 миллион сом мара ца хинна уж 29,7 миллион сом хургья.

Республика моттигерча боахамо пайда бара план кхоачашъяьй 1976 шера. Цхьабакъда 38 предприяте, е цу ерригнех 17 проценто, 2,4 миллион сома кхоачашъяьяц пайда бара план. Цу тайппара, моттигерча боахамгара пайда баккхара а доккхий кхоачамаши пайда эцанза торонаши йолаш да вай.

Дикала хьокхамаш кхоачашца дара керттера бахьан да товарни продукци хьаярга мах дукха баха хилар, дика йоаца продукци дІакхахьийтарах доккхий гІодаш текхари товараш дІакхахьийтара условеш телхаяри, производственни мощносташ йизза кара ца ерзаяр, производственни процессашта механизаци кІезига яр, юкхьанцара бухгалтерски учет во хилар.

1978 шерарча республика бюджета тІа оттадаьд потребительски коопераце пайда тІара 3068 эзар сома подоходни налог йоаккхилга. Бюджета хьалхашкара декхараш кхоачашдара шийна карарча обществай балха тІахьожам чІоагІагІа лоаттабанза яргья респотребсоюза правлени, хІана аьлча укх шера 9 бетта кооперативни организацеша 481 эзар сома кхоачаш ца еш йисай пайда бара план, цу тайпара бюджета декхарийна йисай уж. Цу цхьан ханна районийн юртийн Советаша а иштта чІоагІбанза баргбац юрташкарча торговле гІулакхаштеи юрташка баха нах эшшача товаращца Іалашбараи лоаттабу тІахьожам.

Колхозашкара йоаккхача подоходни налога тІара хьачудала деза ахча 1080 эзар сом оттадаьд. Цхьабакъда из хьачулуга кхоачашдара даькъе а иштта цІенхаштта халонаш я.

Экономически балха боарам лакхбанза, юртбоахама продукци хьаяккхареи маьхала яккхареи план кхоачашъелга, боахамаша рентабельно болх белга Іалашданза, бухгалтерски учети контрольно-ревизионни болхи дикагІа вІаштІехьбакханза баргбац колхозии, совхозии юртбоахама органни кулгалхой.

Бахача наха хьачутела вай бюджетера ахча 20 процент да, хІаьта республика бІарчча хьайицача, уж доходаш хан-ханнахьа хьачутелаш а я.

1978 шерарча республика Паччахьалкхен бюджетера расходаш 147444 эзар сома боараме оттаяьй. Царех 20 миллион сом хьожаду жилищно-коммунальни боахама финансировани яран тоабаран, 2,0 миллион сом — юрта боахам дегІабоалабара, 115 миллион сом—социально-культурни мероприятешта финансировани яра, 3,5 миллион сом — управлене органаш лелаярая кхыча гІулакхаштеп.

Ерригача бюджетацара 26,8 миллион сом хьожаду капитальни вложенешта. ХьатІадоагІача шера капитальни вложенешта оттаяь бюджет тоъал йоккха я. Цудухьа шоай доалахьа долаш дола ахча йистеяха езача объекташта тІадерзаде, ахчах Іагъюарrаш ерггйоаца гІулакх де, дерригача ахчах рационально пайда эцилга Іалашде деза министерстваша, ведомстваша, гІишлошъеча организацеша, УКС-аша.

Эггара дукхагІа ахча — 72,5 миллион сом хьожаду халкъа образоване учреждениешта финансировани яра. Просвещенена хьежадеча ахчах пайда эцара гІулакхаца шоаш лаьца никъ хувца беза, дешара процесс вІаштІехьйоаккхилга тоаде, школай материальни база чІоагІъяра уйла дукхагІа тІаяхийта еза просвещене министерстваи моттигерча цуи органашеи, райгорисполкомаша.

Культура учреждениешта финансировани яра хьожаду ворхІ миллион сом. Из укх шера хьожадаь хиннар миссел да. ХІара шера хьежадеш долча ахчах бизза пайда эцар культура болхлойи юрта Советийи бехкагІа.

Инвалидаши къоанойн кхоаба интернаташ лелаяра, мах боацаш протезаш уттаяра, пенсештеи пособешеи, социальни Іалашон учреждениеш лелаяра 2 миллион сом совгІа ахча хьожаду.

Управлене органаш лелаяра бюджетера хьожадаь ахча 3,5 миллион сом да. Штатно-сметни дисциплина йизза кхоачашъелга чІоагІагІа хьа ца дийхача яргьяц райгорисполкомаш, финансови органаш а хІаьта иштта халкъа тІахьожама органаш а.

Министерствайи ведомствайи, предприятей а организацей а кулгалхоша, райгорисполкомаша цІенхаштта уйла тІа а йохийташ къоастаданза даргдац бухгалтерски учет тоаяра дош, деха доагІар дизза, шиш болаш хьадеха деза материально-бехктокхаме болча нахагара. ведомствана чухьарча тІахьожама гІулакх тоаданза даргдац, хІаьта финансови административни органаша, шоай аргІанна, тІахьожам чІоагІагІа лоаттабе беза ахчахи материалехи Іагъюарrаш ца яйтара.

Докладчико сессега чІоагІъяйта хьачуелар 1976 шерара республика Паччахьалкхен бюджет кхоачашъярах йола отчет. 1976 шерара Нохч-ГІалгІай АССР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъяьй доходашта 162957 эзар соми расходашта 154452 эзар соми долаш, доходаш расходел 8505 эзар сом дукхагІа а долаш.

Автономни республика Лакхехьарча Совета планово-бюджетни кхычеи комиссей содоклад йир планово-бюджетни комиссе председатела **М. Ш. Баматгиреева.** Комиссе цІерагІа цо предложени йоалайир 1978 шера Нохч-ГІалгІай АССР экономически социальнои дегІайоалаяра Паччахьалкхен план къоабалъе, 1978 шерара республика Паччахьалкхен бюджети 1976 шерара Нохч-ГІалгІай АССР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъярах йола отчети чІоагІъе.

1977 шера план кхоачашъелга миштта лел доашхаш, аьлар депутата, планово-бюджетнии отраслейи комиссеша белгалду экономика дегІайоалаеча доккхагІа толамаш дахха йиш яр йолаш йолча производственни потенциалахи боахамашкарча торонехи биззагІа пайда ийбаь баларе. Цхьайолча предприятеша кхоачашъяц продукци хьаяра, къахьегама овсарле лакхъяра, асортиментеи пайда бареи план. ХІара министерство, ведомство декхарийла я планови заданеш кхоачашъелга ІалашдергІдола мероприятеш оттае.

Министрий Совето, халкъа депутатий городскойи районнии Советаша министерствашкареи ведомствашкареи, предприятей кулгалхошкара халкъа эша товараш арахецара планаши кхы тІа а еиа заданеши хьадда кхоачашъелга чІоагІагІа хьадеха даза. Комиссеша лерхІ 1978 шера йолча планал совгІа уж товараш 5 миллион сомал кІезигагІа доапаш арахеца йиш йолга а уж арахецара торонаш лаханза яргйоацаш а.

ДІахо **М. Ш. Баматгиреева** юрта боахам дегІабоалабечара, капитальни гІирсаш хьалдечара кхоачамбоацараш дийцар, белгалдир паччахьалкхен дисциплина чІоагІ ца йича яргйоацилга. Цхьайолча колхозашкеи совхозашкеи лаьтта а хьайбаш а леладера культура айяра тІаберзабаь къовсам леррагІа лоаттабац, лохача боарам тІа латт фу леладелга, хьайбай Іул юхаметтаоттадар, племенной балхаш тІехьа доах, производства технологи телхаю. Цу дерригне а хьувкъам, хьайбай продуктивность лохъю, продукци кІезигъю. Боахамашта доккхий зенаш хул хьайбаш доврах, довданза ца доалаш доадарах, Іаьхара дисарах, хьалкхееча а маьхала йоахача а продукце дикал лоха хиларах. ЦІенхаштта кхоачамбоацараш да хьайбай комплексай балха тІа, машинехи тракторехи, фермай оборудованех доакъара цохах пайда эцача, къахьегами производствои вІаштІехьйоахача.

Комиссеша лерхІ Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совет капитальни гІишлош хьалъяра дешашка хьажа а цу дешашта хадданза тІахьожам лоаттабе а безилга. Къаьстта уйла тІаяхийта еза культура, просвещене, унахцІено лораяра объекташ хьалъяра.

Пренеш хьайийлар халкъа депутатий Грозненски городской Совета исполкома председатела депутата **В. М. Шамардина.** Вай доаккхал деш да юбилейни шу КПСС съезда исторически решенеш кхоачашъеча керда коталонаш яхара шу хиларах. Города къахьегача коллективаша кхоачашъяьй промышленни производство дукхагІа хилийтаран къахьегама овсарле айяреи укх шера заданеш. Города предприятешеи организацешеи дикка балхаш даьд города чоалхане боахам дегІабоалабеча. Дукха балхаш даьд наха чуІе цІенош, школаш, деша даха ха йоацача берий учреждениеш, культура, торговле, бытовой гІулакхаш ду объекташ хьалъеча.

Дукха балхаш даьд коммунальни, городской пассажирски транспорта объекташка, город тоаеш-хозъеш. ХІаьта а карагІдьннараш вай нийсде деза вайгара областной партийни организаце дІадохачуша.

Грозне я массаза а дерригача гІулакхашта а «городской Совета хьалхашка отчеташ цателаш йола союзни доал дола республикански министерстваш, ведомстваш, тайа-тайпара организацеш. Цхьабакъда хьоахаьча министерствайи ведомствайи цхьабола кулгалхой мара бац бехктокхам хеташи паччахьалкхен хьисапеи 400 эзар саг вахача города хьаштаншка хьожаш. Царех дукхагІбараш шоай ведомствай гадоахаш, города вахар лерттІа дІадахьара дешаш къестадара юстара латташ ба.

Укх сессега къоастае хьачуеннача 1978 шера республика экономически, социально дегІайоалаяра Паччахьалкхен планеи 1978 шерарча Паччахьалкхен бюджетеи проекташа нийса хьагойт вай декхараш, къоабалъе мегаргйолаш а я. Города Грознена хьожаяьча капитальни вложенеша тхона торо лу цун боахам дегІабоалабара оттаяь программа кхоачашъяра балхаш дІахо дахьа. ХІаьта де дезар дукха да. 1978 шера Ленина улицагІа дагІа къаьна цІенош дІадаьха даргда, дукха балхаш дергда Минутка районера майда эргайоаккхаш, Красофлотски улицагІа путепровод юлларгъя, Ленина улица тІара трамвай кхычахьа хьоргья. Старопромысловски районе троллейбус ухаргья. Карпински поселке гІолла гобаьккха бода никъ чакхбаккха балхаш деш да. Кердача аэропорте бода никъ билла баккха, керда роддом йистедаккха лерхІ. Дикка средстваш дІайохийтаргья Ленина улицагІа цІенош хьалдеш, гостиница, универмаг, техника цІа хьалдеча. Дукха балхаш дергда город тоаеш-хозъяра.

Буруш тохара балхий Старогрозненски управлене буруш деттачун гІонча волча депутата **М. П. Баталова** дийцар района болхлой классо пятилетка кхоачашъеча юкъекхухьача даькъах. Продукци маьхала яккхара цхьайтта бетта план толамца кхоачашъяьй. Заданеш хапал хьалха кхоачашъяьй «Старогрознефть» НГДУ, «Электроприбор» яхача заводо. Цхьайола предприятеш 1978 шера чотах болх беш я.

Буруш тохара балхий Старогрозненски управлене коллективо 1977 шера план 8 декабре, хІаьта пятилетка шин шера план 20 ноябре кхоачашъяьй. Буровой балхашка дІадодар лохдаьд.

Буруш деттарий коллектива хьалхашка 1978 шера кхы а чоалханегІа декхараш латт. Хьалъе езаш я 11 буровой, 26,5 эзар метр буруш тоха деза.

Депутата хетачох сихде деза геологаша яхачох дукха мехкдаьтта доалла Ханкалаи Сунженски районера ДаьттагІеи караерзаелга. Тохкам белга сихдара билла беза никъ, буровойш яхка ший ханнахьа участкаш хьакхоастае еза, буруш деттараш дикагІа Іалашбе беза транспортацеи гІишлой материалашцеи.

Района къахьегамхой айдепнача къахьегамеи политически хьинарах дийцар КПСС Веденски райкома хьалхарча секретара депутата **Г. Т. Махауре.** Района лаьтта леладераша кхоачашдаьд юртбоахама продукце керттера тайпаш доххара тІайица хинна декхараш. Колхозашкеи совхозашкеи дукхагІа доах дулх, шура, сом, тхьамка. ДукхагІа хулаш латт доахани жаи.

ХІанз юрта къахьегарий уйлла тІаерзаяьй бІаьстан балхашка кийчо яра, техника дика тояра, хьайбашка Іа даккхийтара.

Цхьайола проблемаш лакхехьарча органаша гІо дича мара къоасталургйолаш яц. Наькъаш во хиларах культурнобытовойи кхыйолеи объекташ хьалъелга юхатетт. Районе болх беш эзар гаргга специалист ва. Царех дукхагІбараш хьатІабаьхка а квартираш эшаш а ба. ХІаьта а цІенош хьалде лаьрхІа дац. Кердача шера капитальни гІишлош хьалъяра плана тІа оттадаьдац культура объекташ хьалъелга а. Цунца дувзаденна оаха дехар ду торонаш а леха уж объекташ плана юкъеяхийта.

Чоалханеи бехктокхамеи декхараш кхоачащде дезаш я 1978 шера «Грознефтеоргсинтез» объединене коллектив, аьлар объединене генеральни директора депутата **Л. А. Шилова.** Ерригача производственни участкашка балха дикал дІахо айелга, технологически оборудованеца эксплуатаци дикагІа яр, йолаш йолча производственни мощносташка мамогта дукхагІа болх байтар, бедалах, реагентех, энергетически ресурсаех кхы а дикагІа пайда эцар — иштта да декхараш. Объединене кулгалхоша, партийни, профсоюзни, комсомольски организацещца цхьана ший декхар лерхІ къахьегача коллективе тІагІертта болх бергбола, дисциплина телхаелга довргдоаца хьал оттадар.

1978 шерарча пиэткъалча производственни программа иштта дІадех мехкдаьттахоша, машиннаькъахоша, «Главнефтеснаба» магистральни нефтепроводий управлене болхлоша кийча продукци ший хан-ханнахьа дІаяхьара кхы а дикагІа болх белга.

Депутата хетачох город Грозне хІара предприяте, хІара боахама кулгалхочоа хьалхашка латта эггара халагІа йола проблема болхлойи инженерно-технически гІулакхаш дерашии даим ца тоъаш а касткастта хувцалуш а хилар йолга. Из проблема къоастаяра городе дукхагІа хьалде деза наха чуІе цІенош. ХІанз укх сахьте из декхар кхоачашделга во лел. Тха объединенена цІенош хьалдара цхьайтта бетта план гІишлошъеча Нохч-ГІалгІай управлене 43 процент мара кхоачашъяьяц. Тхона хетачох керттерча производственни коллективашта цІенош хьалдара дош лаьрхІа дийнача бакъахьа долаш да.

Тха коллективо, аьлар Грозненски электросетей йоккхагІча контролера депутата Н. Н. Чечницевас, де мел дезар ду города къахьегамхошта цахаддаш электроэнерги телара. «Юбилейни шу толаме чакхдаккха» яхача девизагІа яхь лелаеш, предприяте 16 декабре рапорт делар электроэнерги маьхала яккхара юбилейни шера план кхоачашъярах, хІаьта пятилетка шин шера план — 24 ноябре. Бакъда йолаш я электроэнерги телар а садайча напряжени лохи хилара а язъеш йола жалобаш. Депутата хьалда предложенеш йоалайир Грозне бахача наха электроэнерги ялара гІулакх тоадара а электролинеш дІахо дегІайоалаяра а.

Дош лу Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен университета ректора Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета халкъа дешара, культурая спортеи массазарча комиссе председатела депутата **М. П. Павлова.** Цо аьлар, комиссе хьежай республика халкъа дешареи культуреи министерствай, республика Министрий Советерча физкультураи спортеи комитета балха итогашкеи 1978 шера планеи бюджетеи царна йоагІача разделашкеи. Анализо хьахьекхар белгалъяьча ведомстваша шоай балха тІа цхьадола толамаш даькхалга. Цу цхьан ханна комиссена хетачох цар балха тІа цІенхаштта кхоачамбоацараши къоастаданза дешаши да. 252 школе занятеш ю санитарно-гигиенически дІадехараша ма-яххара доаца хьалаш долча помещенешка. 8 школе кхаь сменагІа ю занятеш, 25 школе урокаш чакхйоах скользящи оалача расписанегІа, 400 совгІа школа я шин сменагІа болх беш. Из иштта доллаше а школаш хьалъелга во лел. Къоастаяьза я школаш педагогически кадраша Іалашъяра проблема, хІаьта из Іатк дешара-кхетама процесса.

Педагогически кадраш ца тоъара кхы тІа Іатк быт вІаштІехь ца яккхар, болх бе леррттІа хьалаш ца хилар. Таханарча денга юрташкарча школай 759 хьехархо наьха доалахьара квартирашка вах. Урус-Мартановски районашка хьехархошта хьалдаь цІенош кхыча гІулакхашта лаьрхІа пайда эцаш да. ЦІенхаштта кхоачамбоацараш да дешархошта бІайъа кхача доаттабеча.

Депутата иштта белгалдир республика культура дукхача учреждений материальни база воча хьал тІа йолга. Цига тоъаш яц инвентарь, мебель, музыкальни инструменташ, технически средстваш, зданешта ремонт ший ханнахьа яц. Из иштта доллаше а моттигерча Советаша пайда ца эцаш хІара шера миллион сом гаргга цу гІулакха хьожадаь ахча дус.

Отрасль тІехьайсар дІадаккхара малагІа гІулакхаш деш да дувц республика моттигерча промышленноста министра **А.-Х. Х. Аушева.** Партийни организацей, специалистий, ерригача болхлой низаш тІа а дахийта вІаштІехьдаьлар предприятей болх лерттІабаккха, цар балха чІоагІа тІахьожам оттабе. Райбыткомбинаташ керттера предприятеши доал дара кердача структура тІа яхара балхаш даьд. Из дара шу долалуш хьаьий шиъ объединени, кагий пхиъ предприятий дІа а яьккха. Министерства ерригача предприятеша толамца чакхдоакх ер шу. БІарчча шера цхьа моттиг хиннаяц продукци маьхала яккхара план кхоачаш ца еш. Министерстве гІолла 101,5 процент кхоачашъе мегаш я план. Кхы тІа арахецаргда 450 эзар сома маьха халкъа эша товар. 1976 шерага дилдача 8,7 процента дегІайоагІа производство.

1978 шера министерства предприятеш 14,8 процента продукци дукхагІа арахеца езаш я. Из оаха лерхІ эггара кІезигагІа.

Министерства предприятей балха тІа эггара керттера кхоачамбоацар да номенклатурагІа план кхоачаш ца яр. Оаха деррига а де дезар дергда из гІулакх тоадара. ТІехьадисар дувзаденна хул керда объекташ ханнахьа болх бе ца йолаяларца. Цудухьа сихде деза капитальни гІишлош хьалъяр, планагІа йоагІа мощносташ болх бе йолаялийтар.

ГІишлошъеча Нохч-ГІалгІай управлене Грозненски аьшкбетони конструкцей завод республика гІишлойиндустре йоккхагІчарех цхьа предприяти я, аьлар завода партийни бюро секретара депутата **А. Н. Коржукова.** 1977 шера товарни продукци маьхала яккхара план 9.150 эзар сом я. Из план 100,3 процент кхоачашъе лерхІ. ХІанз еш я реконструкци. Цунна хьожадаьд 3 миллион сом гаргга. Бакъда керттера фондаш болх бе йоалайийта мегадац завода. План 1170 эзар сом долаш ахаш мара болх бе йоалаялийтац. 1977 шера завода растворни боахама реконструкци елга чакхдаккха лаьрхІадар, бакъда хьахийцача 326 эзар сомах генподрядчика гІишлошъеча Нохч-ГІалгІай управлене СМУ-6 цхьан сома а балхаш даьдац. ГІишлошъеча Нохч-ГІалгІай управлене партхомага а администрацега а дехар де безам ба са завода реконструкци яра хадданза тІахьожам лоаттабе аьнна, республика халкъа боахама из мел лоархІам болаш я дага а кхоабаш.

Оратора дийцар производственни мощностех дІахо пайда эцарца дувзаденна цхьадола дешаш. Предприяти хІанз а во Іалашгъю гергача хьунца, металлопрокатаца, битумаца. ВІаштІехь ца доаккхаш дІаходоаш да гІишлошъеча эшача боарамца товарни бетон, маркхал. асфальто-бетон заводо арахецаргйолаш план телилга. Халонаш уватт говзал йоалла болхлой боацаш а.

ТІадоагІача шера планаш тІа лаьрхІа да бахача наьха доходаш дикка алсамъяха. халкъа эша товараш дукхагІа арахеца, советски торговли дІахо дегІайоалае, аьлар Нохч-ГІалгІай респотребсоюза правлене председатела депутата **М. А. Мамаева.** Республика кооперативни товарооборот дегІайоагІаргья 8,8 миллион сом, е 4,2 процент.

Республикански потребсоюзо товарооборота шин шера план укх шера 25 декабре кхоачашъяьй. Шин шера планал совгІа республике бахача нахага дохкаргда 6 миллион сомал дукхагІа мах бола товараш. Торговле овлан тІара дикала хувцамаш хулаш латт. ТІа-тІа дукхагІа дохк йІаьхача ханна лаьрхІа товараш: мебель, автомашинаш, мотоциклаш, культурно-бытовой боахама товараш. Пятилетка шин шера общественни кхачан товарооборота план тІехкхоачашъяьй. ПланагІа лаьрхІачул 530 эзар сома дукхагІа арахийцад шоаш хьаеш йола продукци.

Депутата йоах, потребительски коопераци дика торонаш йолаш я товарни ресурсаш алсамъяха, бакъда арахеца продукци хила ма-езза дика яц. Во пайда эц производственни мощностех, маькха-булкай, мерзача хІи, кхычар ассортимент кІезига я. ХІанз а кІезига пайда эц кердача материально-технически базах из дегІайоалаяра дукха ахча дІадахийта дале а. М. А. Мамаева дийцар кооперативни торговлерча цІенхаштта кхоачамбоацарех а. Уж да тоъал дола товараш, царна хІара денна хеттараш а массаза а дохкаш ца хулга, торговле бокъонаш гІожа телхаелга, тикашкеи столовешкеи культура лоха хилар, социалистически доалахье лечкъаелга, харц гІулакхаш леладелга.

Республика кооператораша де деза гІулакхаш ду кхоачамбоацараш дІададахара, шоай болх тоабара. Бакъда цу хьакъехьа эшаш да моттигерча Советашкара, республикански министерствашкареи ведомствашкареи юрташкарча наха гІулакх дарца дувзаденна гІо.

Оратора къоастамбеш йийцар баьцадаараш, коартол, сом, хьайбаш продукташ дукхагІа яхара царца республике баха нах Іалашбара проблемаш.

Трибуна тІа ва КПСС Сунженски райкома хьалхара секретарь депутат **Г. Г. Самарский.** Дерригача советски халкъаца цхьана, аьлар цо, иттлагІча пятилетка заданеш кхоачашъяра тІехьа къахьегаш ба района промышленни предприятей болхлой, лаьтта леладераш. Паччахьалкхено Іалашмате доккха гІо а деш дикка дегІабенаб юрта боахам. Пятилетка шин шера дІаяхача пятилетка шин шераца нийсдича ялат 30 процент дукхагІа даьккхад, хІаьта хьувкъам 20,5-гара 24,8 центнер гектар тІа боаккхаш. Шозза дукхагІа яьхай коартолаш, сом дукхагІа а баьккхаб хьувкъам дикагІа а хиннаб. Шура а дукхагІа яьккхай.

КПСС обкома пленуме, Лакхехьарча Совета таханарча сессе района критика йир боахама цхьадола доакъош тІехьадисарах. Боахамий ерригача торонех пайда эцац культурай хьувкъам лакхбара, хьайбай продуктивность айяра.

Района партийни организаце халкъа депутатий моттигерча Советаша КПСС ЦК декабрьски Пленума, СССР Лакхехьарча Совета сессе материалеш Іомаеш продукци дукхагІа яккхара а йохкара а, социально-культурни объекташ хьалъяра мероприятеш уттаю.

ЧІоагІа дегаш айденна болх бу хІанз хьайбаш леладераша. Шура дукхагІа йоах, Іул юхаметтаоттадара болх тоалуш боагІа. Кхашкарча болхлоша гурахьа йийнача культурашта подкормка ю. органически удобренеш арахухь, механизатораш техника тоаеш боахк. Районе вІашагІ а елла дика болх беш я хиш дехка лаьтташ хьаькъалца леладе, минеральни органически удобренеш кийчъе а кхашка ехка а езаш йола боахамий юкъара мелиоративни объединени. Цу мероприятей а кхычар а чотах 1978 шера 3 — 4 эзар тонн ялат дукхагІа гулде лерхІ.

Пхе шера плана тІа белгалдаьча тайпара дикка дукхагІа даха лерхІ баьцадаараш. Цунца дийза Ассински консервни завода баьцадаараш чакхйоаха мощносташ шеръянза яргьяц. Хьайбашта лаьрхІа боахамий юкъара комбикормови завод хила еза районе.

Партеи правительстваи чІоагІа йоакхо ю халкъа унахцІено лораяра, аьлар республика унахцІено лораяра министра **М. П. Каткова.** Цунна дола тешал да «Халкъа унахцІено лораяр дІахо тоаяра де дезарех» КПСС ЦК, СССР Министрий Совето баь сацам.

Вай республике хІара шера дукхагІа ахча дІадохийт унахцІено лораярга. ТІехьарча пхе шера Нохч-ГІалгІайчен унахцІено лораяра бюджет 6 миллион сомал дукхагІа тІаккхийтай, 1978 шера 37,9 миллион сом а хургья, цу хан-юкъа хьайийлай 1530 маьнги бола 18 больницеи больницай корпусаши. ТІехьарча хана дукха уйла тІаяхийтай бераштa медицински гІо дара.

ХІаьта а, йоах оратора, тха балха тІа дукха да кхоачамбоацараш къестаданза дешаш. ВІалла а йоацаш я дукха-профильни хІанзара берий больницаш, кхоачамболаш яц специализированни дукха кабинеташ.

УнахцІено лораяра материально-технически база дІахо чІоагІъяра а медицински учреждениеш дукхагІа хилийтара а 1978 — 1985 шерашка хьалъяь яха лерхІ дукха медицински объекташ. Цо торо лургья республике бахача наха квалифицированни медицински гІо делга овлан тІара эргадаккха, цамогаш барий диагностика а дарба дара а хьалаш, медицински болхлой къахьегамеи бытеи хьалаш тоаде.

Дийцача дешаех республика Лакхехьарча Совето тІайийнар доагІаш дола законаши сацамаши.

ИРАЗ ДАХЬА ЗАКОН

ДЕШАРХОША ХАМБЕРГБОЛАШ

Кхувш йоагIача тIехьенна дешар хьехарца цхьана царна коммунистически кхетам балар хьехархой сийдола а бехктокхаме а декхар да. Дешархошта кхетам балара гIулакх кхоачашдеча оаха, школа-интерната хьехархоша, дика пайда ийбу классал арахьа беча балхах.

Школа - интерната вахара белгалонаша къаьстта чIоагIа дIадех цунах бераша, хьехархой тIахьожам а болаш, шоаш дIахьош мел йола ха сакъердаме, шоашта боккха пайда хьабоалаш дIакхухьаргйола моттиг хургйолаш гIулакх вIаштIехьдаккхар. Цудухьа урокаш чакхъяьнначул тIехьагIа дешархошца бе беза болх ма-хулла дикагIа вIаштIехьбаккхара дукха къахьег оаха. Цу балха дукхагIдола дакъа воспитателашка кхоач. Уж ба берий мукъа ха сакъердамеча пайданеча гIулаккхашца хьалйиза гIертараш.

ХIара советски сага дог гIоздоаккхаш хилар доккхача шин цIейца вайна кара кхайда ер карара шу. Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизарои СССР керда Конституци тIаэцарои хьинар совдаьккхар тха школа-интерната дешархой а хьехархой а.

Вай парте, цун Центральни Комитето, новкъоста Л. И. Брежнева ше доккха дакъа юкъедихьача СССР кердача Конституце статьяй чулоацам теркам тIабахийта Iомабу школе. Тахан вайх хIаранена хила доагIаш дола хIама санна мара хетац вай мехка Керттерча Закона тIа закона наькъагIа дIачIоагIъяь йола советски сага къахьега, деша, ший упакхцIено лорае, салаIа бокъо хилара. ХIаьта ховш ма дий цунга кхача мел гаьна ба бокъо йоацачеи нах лоал лоаттабечеи капитализма мехкашка баха миллионаш бола къахьегамхой. ТIаккха ираза вахар хьакхоллара эшаш мел дар долаш дола вай цу дерригех Даьхен баркал яьха а ца Iеш, воай деррига низаш, хьаькъал, дега йIовхал цун низ чIоагIбара дIатела декхарийла да. Уж уйлаш тхоай дешархой дегашка дIачIоагIъе гIерт тхо.

СССР кердача Конституце проект келатеха араяьнначул тIехьагIа денз из ювцаро йоккха моттиг дIалаьцар школа вахаре. Цунах доккха дакъа доал школа партийни, комсомольски организацей. Хьехархоша урокашка, дешархой къамаьла юкъе а кхувлаш, дувцар проекта статьяех лаьца. ХIаьта Конституце проект вай вахара Керттера Закон а хинна дIаэттача дийнахьа школе хилар цунна хетаяь митинг.

Ерригa а школа лозунгаш, транспаранташ дахьаш араьлар цу митинге. Из хьайиллар дешархошка долча кхайкаралца. Массоаза а дагакхабалаш, йоахар цу кхайкарал тIа, вайна Конституце луш йола декхарашца а ювзаенна хила езалга. Вай воай мехка даьй хиларга хьежжа, из дегIаахара йоакхо еш хила деза. Даьхен рузкъа дебадеча тахан вай къахьегаш деце а, вайна хьалхашка латт дика дешара декхар.

Школа-интерната директора Л. И. Тангиевас ше къамаьл деш къаьста белгалдаьккхар советски наьха мах ца телаш деша бокъо хилар. дешархой теркам тIабахийтар интернаташка дешаш долча берий вай паччахьалкхено еча йоакхой. Митинге дакъа лоацаш мел хиннараша цхьа барт болаш дIаккхайкадир шоаш СССР керда Конституци дег тIара къоабалъеш хьаллоацилга.

Школе чIоагI а денна дIаэттад боккхагIболча дешархоша зIамагIбараштa шефски новкъостал дар санна дола дика гIулакх. ЗIамагIбарашца беш бола шефски болх вIаштIехьбоаккхар отрядий советаш, школа комсомола комитет, воспитателаш ба-

Отрядий советаша, комсомола комитето хIара класса тIачIоагIбу толашагIболча дешархоех бола вожатеш. Цар бераштa гIо ду пенгазеташ арахецара, художественни самодеятельность кийчъяра, утренникаш чакхъяхара. Цу балхах дикагIа ка йоалачарех ба 3«А» классе вожати йола З. Дзейтова, 3«Б» класса вожатеш З. Кукурхоеван Ф. Мальсагован.

Классал арахьа беча балха юкъе йоккха моттиг дIалоац спорто. Дукха ха йоацаш оаха чакхъяьккхар 5—10-ча классашкарча дешархоша дакъа лоацаш хинна спорта тайп-тайпарча доакъосх йоля яхьаш. Уж чакхъяьлар «Олимпийцаш вайна юкъе ба» яхача девизагIа.

Дешархой дийнахьа а-бийсан а школе-интернате хилар теркалдича кхетаде хала дац мел боккха лоархIам болаш гIулакх да сийрийна цар мукъа йола ха кхетамца вIаштIехьяккхар. Кхоана хургйолча урокашка кийчо яь баьлча дешархой художественни литература деша, шахматех, шашкех ловза йиш я. Укказа каст-каста хул тайп-тайпара сакъердаме яхьаш а. Иштта, массанена езвелар хьехархочун Ленна хетаяь бархIлагIча классашка хинна «Огонек», шоллагIча классашка чакхъяьнна «Даьхе стихашкеи иллешкеи» яха утренник.

Школа берригаш хIана бац аьнна болча дешархоша дакъа лаьцар Сийлахь-боккхача Октябре 60 шу дизара хетадаь революционни сийлеи кIира чакхдоаккхача. Дика хилар цунна юкъейоагIаш хинна «Юхьиг йолаш яле а цIаккха чакхъяргьяц революци», «Сийлахь-воккхача Ленина идеяш Нохч - ГIалгIайчене кхоачашхилар» яха а кхыйола а сайренаш.

Ерригача школа юкъара мероприятеш санна белгальяккха мегаргйолаш я къаьст-къаьстача классашка хинна пионерий сбораш, сайренаш. Масала, царех я 5-ча «А» класса лерйоахараша яь «Хьа а леха дагакхаба» яха сбор (воспитатель М. С. Мальсагова), 9-ча «Б» классе чакхъяьнна «Сийлахьбоккха Октябрь» яха сайре (класса кулгалхо Л. И. Карпенко). Геттара дика хилар 3-ча «А» класса октябряташа (воспитатель М. А. Кантемирова), кийчъяь Сийлахь-боккхача Октябра юбилея хетаяь утренник.

Вай Конституце 40-ча статья тIа йоах, «СССР гражданий къахьега бокъо я... ший безамга, говзалга, профессиональни кийчонга, дешарга хьежжаи общественни хьашташ теркаллеши професси, гIулакхи, болхи харжа бокъо хилар чу а лоацаш» Дийша йисте баьлча болхлой е инженераш, агрономаш е хьехархой хила йиш йолаш болча тха дешархоша чIоагIа доккхал ду из деррига вайна деннача вай Даьхенах, хьамсарча Коммунистически партех.

Хьехархой коллективо хоадам болаш ,болх бу дешархошта къахьегам безаболийташ. Къахьегама кхетам луча дикка пайда эца йиш я, нагахьа санна дешархоша къахьегама маIан кхетадойя, уж цунга психологически кийчбенна бале. Цудухьа хьехархошеи воспитателашеи лаьрххIа дешархой теркам тIаухийт царех хIарa вар школе дешаш волча юкъа а ший низ дIакхоачачох Даьхен рузкъа дебадеча дакъа лаце декхарийла хилара. Цу гIулакха оаха пайда эц школе чакхйоахача къахьегама урокех санна, дешархой совхоза болхлошта пулаш дола новкъостал де кхувлаш, тиша аьшк гулдеш. Тиша аьшка гулдар пачхахьалкхен халкъа боахама дика новкъостал деш гIулакх долга кхетадаь бераша. Цар общественни сакхетам лакхбара шеко йоацаш гIо дергаа укх шера гулдаьча тишача аьшках хьаденна деррига ахча педсоветеи пионерий дружина советеи решенегIа машара фонда дIачудаларо.

Иштта къахьег оаха классал арахьа беча балха тIа дешархошта коммунистически кхетам балара пайда ийбеш. Из болх дIахо кхы а дикагIа бар ший бехктокхаме декхар лоархI хьехархой коллективо.

Л. МАУШЕВА,
г. Назранерча № 13 йолча школа - интерната директора заместитель.

БАРТТАЙНА ДЕЗАЛ САННА

Вай мехка халкъий доттагIал чIоагIдара хеддаза йоакхо ю Коммунистически парте. Иштта из йоекхо еш хилар къаьгга хьахьекхад мехка кердача Керттерча Закона тIа. СССР Конституце тIа аьнпад, Советски Социалистически Республикай Союз дукхача къамий бIарча союзни цхьа паччахьалкхе я, бе-беча расаехи къамехи болча СССР гражданий бокъонаш цхьатарра я. Уж бокъонаш чакхйоахилга Iалашду СССР деррига къамаши народносташи массе оагIорахьара дегIаккхувлареи гаргадигареи политико, гражданаш советски патриотизмаи социалистически интернационализмаи уйланца хьалкхебаро.

Советски наха дег тIара къоабалъю КПСС ленински къамий политика, хIана аьлча мехка халкъий доттагIал вай сийлахь-боккха низ, вайна карагIдувларийи котлонийи хьаст ба. Из низ дIахьокха безам ба са, йоккха еце а, дуккхача къамех латтачеи барт тайначеи Назрановски нефтебаза коллективера довладеча масалца.

Коллективе берригаш а 37 болхло мара вац, хIаьта а пхе къаман викалаш ба уж: гIалгIай, эрсий, татараш, черкесаш, даргинцаш. ВIаши оагIув оагIох а теха, вежарий бIарччача цхьан дезало санна къахьег цар.

Нефтебаза коллектива белгалагIа йола оамал я барт тайнеи доттагIал долаши, вIаши новкъостал деш а оагIув хьаллоацаш а хилар. «ЦаI массанена тIехьа, массава а цхьаннена тIехьа» яхача принципагIа бу укказа болх. Из принцип лелаю вахара дерригача гIулакхашка. Кхы а-дукхагIа аргда вай: цхьаболча болхлоша бе-беча къамех болча викалаша гарталонаш а еш вIашагIтехаб шоай дезал. Масала, электрослесара, партийни организаце секретара гагарина Вишняков Ювсапа йоалаяьй мехкдаьтта продуктай учет лелаю техник эрсе Надежда Вишнякова, машиниста даргинца Барнев ИбраьхIама черкеска Елена йоалаяьй. Нефтебаза диспетчер я из. ДагалоххарагIа аьлча, Еленай дас нефтебазе охранникалла болх бу дуккха шераш да.

Коллективерча 18 болхлочо коммунистически къахьегама ударник яха сийлахьа цIи лелаю. Из цIи яккхар духьа къовсам лоаттабу вокха юхебисача болхлоша а, хIаьта бIарччача коллективо — коммунистически къахьегама коллектив яха цIи яккхар духьа.

ЧIоагIача интернациональни доттагIало коллективана новкъостал ду дика производствении толамаш даха. Дуккха шераш хьалхагIа денз районе хьалха латтача коллективашца йолаш хьайоагIа нефтебаза.

Къахьегамеи политически хьинар къаьстта чIоагIа айдаь къахьег нефтебаза болхлоша Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузачеи мехка керда Конституци тIанийцачен шера. Толаме кхоачашдаьд цар иттлагIча пятилетка шоллагIча шерара шоай социалистически декхараш. Социалистически декхараш лаьрхIадар: мехкдаьтта продукташ маьхала яхара 10 бетта план 20 октябре кхоачашъеи планал совгIа уж 500 тонн йоккен, шера план 20 декабре кхоачашъе а планал совгIа 800 тонн йоккха а, къахьегама овсарле планагIа лаьрхIачул 2 процент дуккагIа лакхъе, мехкдаьтта продукташ боарамагIа лаьрхIачул 10 процент кIезигагIа йойта. Уж декхараш тIехкхоачашдаьд.

Мехкдаьтта продукташ маьхала яхара 11 бетта план 110,8 процент кхоачашъяьй, тIаккха из хIанзле а шера план кхоачашъяьрг хул. Шера планал совгIа маьхала яьхай 178 тонн мехкдаьтта продукташ.

Мехкдаьтта продукташ ца йойтар духьа тIагIертта къовсам лоаттабу коллективе. Боарамал совгIа алхха итт бетта мехкдаьтта продукташ кIезигагIа йойтара чотах 9502 килограмм кхояьй. Из да оттабаьча боарамал 33,3 процент кIезигагIа уж йовр.

Толаме кхоачашъеш я къахьегама овсарле лакхъяреи пайда бареи планаш. Планаца нисйича къахьегам овсарле 109 процент я. 10 бетта планал совгIа 12100 сома пайда баьб.

9 бетта баьча балха итогегIа района Сийлеи улга тIа яьккхай нефтебазе коллектив. КхоалагIча квартале лелаяьча социалистически яхьа итогегIа кхоалагIа моттиг хьожаяьй цунна РСФСР Главнефтесбыта Грозненски управлене предприятешта юкъе.

Укх шера тоъал йоккхий мероприятеш чакхъяьхай нефтебазе болхлой къахьегама хьалаш тоадара.

Уж деррига толамаш даьхад коллектив кхотаенней вежарашха доттагIал долаши хилар, партийнии профсоюзнии организацеша коллектива гIулакхашта дика влияни еш хилар, социалистически яхь низ болаш лелаяр бахьан долаш.

Дика къахьегарца, гIулакх корте болаш леладарца шоашкара хьоккам гойт коммунисташа: машиниста Барнев ИбраьхIама, оператора Мальсагов Iалихана, электрослесара Вишняков Ювсапа, заправщика Агалиев Iалихана, воккхагIволча оператора Бузуртанов Султана. Дика къахьег парте боацача новкъосташа а: слесара Котиев Тархана, оператора Блаженов Анатоле, заправщикаша Костоев Тухана, Наурузова Казбана, Мальсагов Махьмада. Барахоев Лоам Iаьлас, охранника Докумов Ахьмада, кхычар.

Н. СМИРНОВ,
«Ленина никъ» яхача Назрановски районни газета редактора заместитель.

МОЛДАВСКИ ССР. Кавушански района Гыска яхача юртарча Молдавски планово-экономически совхоз-техникуме ше болх беш мел йоакхача хана юрта боахама 5 эзар совгIа специалист кийчдаьв. Цу дешара заведене дешаш ба бухгалтераш, плановикаш, делопроизводства организатораш хургбола нах. Практика республика доккхийча боахамашка чакхйоах дешархоша. ХIанз совхоз-техникуме дешаш цхьа эзар гаргга дешархо ва. ХIанзарча дикача оборудованеца кийчъя лабораторин кабинеташ, библиотека, клуб, спортивни зал я совхоз-техникуме.

СУРТА ТIА: совхоз-техникума комсий - питомникаш лелача бригада кулгалхо социалистически Къахьегама Турпал Л. Н. Овчинников дешархой С. Кеменчежеи (аьрдехьа) В. Буюклыи практически балха анализ еш воал.

В. ЧАЙКОВСКЕ сурт.
ТАСС фотохроника.

ИШТТА Е ЕЗА КИЙЧО

Кхашка гурахьа ду керттера балхаш толамца чакх а даьха хIанз сихбенна юрта боахама техника тоаеш ба Сунженски района «Путь к коммунизму» колхоза мехмастерске болхлой.

Боахама контора гаьнна йоацаш я мехмастерске. Цунна юкхе — трактораш лоаттаю № 1, тIехьатосса инвентари комбайнаши лоатаю № 2, автомобилаш лоаттаю № 3 йола ковнаш да.

«23 феврале еррига техника — еррига техника кийчон мугIаре» «Техника тешаме тоаяра — хадданза теркам» яха доккхийча алапашца яздаь дешаш тIадола лозунгаш хьалтеха доахк. ЦIена, лостам болаш да асфальт йилла ков.

Тоае дIаоттаяь трактораш латтача цехе, шинне шоайла ду къамаьл низткъа мара хозарпдоацаш гIар-тата латт. ТIоасегаш санна, цIаьхха сийрлайоах цеха помещени сварка еш боахкачар. Цхьан трактора юкхе болх беча моторага хьежаш массекх саг латт. Дика болх а бийца, мастерской заведующий везар сона, аьлча, йоах цхьанне:

— Со ва.

Со малагIча гIулакха венав дIахайча тIатехар: — Ер тоайнча кхоачашъю оаха тракторааш тоаяра йиъалгIча квартала план. ХIанз укхаза мел дика гIулакх даьд хьожаш да тхо...

Хаттар ше-шегI доагIа.

— Масса трактор тоае езаш дар шо йиъалгIча квартале?

— Ткъаь йиъ, хIаьта ер тIехьара яр а я...

Из жоп телар ва мастерске заведующи Махоткин Иван Михайлович.

Тоаьчул тIехьагIа трактора ерригача узлаша мишта болх бу а техке акт оттаю техникага хьожача комиссе. Цунна юкъебоагIа трактораш лоаттаеча ковна начальник Костюченко Георгий Васильевич, инженер Нетребо Иван Михайлович, механик-контролер Тармасинов Петр Георгиевич, керттера инженер Боборовский Петр Алексеевич. Из ца хилча, пун метта комиссе юкъевоагIа Махоткин Иван Николаевич.

Бобровский доалахарча боахамашка запасной оатхалаш даха а ваха, цун декхараш кхоачашдеш вар цу дийнахь Махоткин.

Дика оценка а оттаеш, акт язъю комиссе тоаьча трактора. Цу тайпара оценкаш увттаяьй хIанзалца мастерскера араяьхача кхыча трактораштa а.

Ше тIа а хайна трактораш латтача коа дIаюг тоаяь яьнна трактор Георгий Васильевича. Мастерске араьккхачул тIехьагIа дIахо йодача хана трактор «могаш-маьрша» лелаярах бехктокхаме ва из.

— Техника тешаме тоаяра къаьстта теркам тIабохийт мастерске болхлоша, йоах Махоткина. — Цу гIулакха тIахьожам лоаттабе оттаваьв тоаяь трактораш тхогара дIайиеш вола Костюченко. Машина хIара узел, хIара оатхал тохк цо. ХIаьта гучадаьккха гIалат дIа ца даьккхача балац мехмастерске болхлой а. Из ца дича, акта тIа цо кулг яздац, акт ца хилча мастерскера араяккха бокъо яц тракторан. ХIаьта цхьа лоадам боаца кхоачамбоацар гуча а даьккхе, каст-каста хьувза а ду тхо цо...

ХIанз ворхI трактор латт мастерске тоаеш.

— Царех, эггара кIезигагIа яле а, йиъ керда шу тIаккхачалехьа мастерскера арайоаккхаргья оаха, — йоах Махоткина.

Цо аьнначар бакъдеш къамаьл ду комиссе членаша а.

Дика вIаштIехьяьккхай мастерске болхлой балха моттиг. ИIайха я ерригача цехашка. ПаргIатта болх бу наха. ХIаранена тIадувхаш спецбарзкъаш да. Чоалхане йола дукха тайпа сатхалаш хьае йиш я цехашка латтача станокаш тIа а. Цхьабакъда, уж хьаяра металл йоацаш хало хьег.

— Ер шоллагIа бутт ба тха боахама цIаста ца дахьа, — йоах токара Волков Георгий Петровича. — Из бахьан долаш тIехьаювза инвентарь, трактораш тоаеш эша дукха оатхалаш юс хьае йиш йоацаш.

Белгалдаккха доагIа, къона воллаше а, из говза токарь хиларал совгIа, дика хьехамча волга. ХIанз укхаза болх беча Черкасов Андрейга токара говзал Iомаяйтай цо.

...Делкъийна кхача баъа ха хьаькхаьчай. ХIама даъа болх доалаха йоаллача столове. Раьза ба нах цига кийчбеча кхачанна. Царна эшар довзаш хьежаб кулгалхой цу балхага.

Болх чакхбаьлча котельне йоаллача душа кIал лувча йиш йолаш ба. Колхоза кулгалхоша еча йоакхонга хьежжа хьийаре къахьег ремонтникаша. Балха нормаш кхоачаш ца еш саг вац. ХIаьта къаьстта овсарле йолаш болх бу слесараша пенсионера Волняков Иван Степановича, Ребиков Василий Петровича, Сергеев Николай Александровича, лакхе цIи яьккхача Волкова, аьшка пхьаро Зыков Дмитрий Петровича, кхычар. Юкъера лаьрхIача балха нормаш 180 — 200 процент кхоачашъю царех цхьабараша. Цунга хьежжа лакха да доагIа алапи а. Масала, Волкова бетта юкъера лаьрхIача 250 сом ахча эц.

— «Сельхозтехника» объединенешка лой оаш тоя техника, аьлча, йоах Махоткина:

— ДIаоттае керда оатхалаш яларе-м лургьяцар, хIана аьлча, тхоай мастерске тоаеш хилча, дуккха кIезигагIа ахча дода цу балхага. Цул совгIа оахош тоаяьр тешамегIа а я...

ТIехьаювза инвентари комбайнаши латтача коа сихбенна къахьегаш боахк болхлой. Тоаяь яьнпача 90 процент комбайнаш зIанараш, оасаш, шлангаш мел а ялийта, йоачаша зе дерпдоацаш, полиэтиленови пленка юкъе а хьорчаяь, оатхалашта даьтта а хьекха дIаоттаяьй слесараша Литвиненко Николая, Токарев Петра, Шереметьева Сергеи, Стрельников Константина, Дмитриенко Николая.

Комбайнаш эггара тIехьа янзарь бутт юкъекхоачаши тIехьаювза инвентарь февраль бутт тIаккхоачаши тоаяь йоахаргья шоллагIча машинни ковна кулгалхочо Н. И. Синчинова.

Йоакхо ю укхаза керда механизатораш хьалкхебара а, цар балха говзал лакхъяра а. Иштта, хIанз боахаме болх бе йоаленнай механизатораш кийчбу курсаш. Цига дешаш 24 саг ва. Цул совгIа, балха говзал лакхъяра виъ механизатор Калиновски профтехучилище деша вахийтав.

Цу гIулакхаша хьахьокх «Юртбоахама техниках эффективно пайда эцара, из лораелга лакхдара, колхозаши совхозаши механизаторий кадраша Iалашъяра а юрта боахаме уж дIачIоагIбалийтара а де дезарех» бола КПСС ЦК, СССР Министрий Совета сонам кхоачашбара «Путь к коммунизму» яхача колхозе боккха теркам тIабохийташ хилар.

М. ХАМАТХАНОВ.

МАШИН ЛЕХКАШ БЕРАШ ХИЛЧА

15 шу дIадаьннад аз шофералла болх бу. Айса хержа професси сона дукха еза, цудухьа со из хувца дага а вац.

Кхычарна из мишта хет сона хац, цхьабакъда сона хетачох, шофера професси — из дего къоабалдаь тIанийца гIулакх да. Мишта дола ца ховш дIадалхад 15 шу. ДОСААФ-е дукха ха йоацаш курсаш а яьха, эггара хьалха машина ко бе а делла се Iохайча мо мара хетац сона. Цул тIехьагIа Советски Эскаре гIулакх деш хиннав. ТIаккха а дика аьттув баьлар са. Цига а военни машинаш лелаеш хилар со. Эскаре гIулакх даь ваьлча 2-ча класса шофер а волаш цIавера. Айса хьалхагIа болх баьча коллективана юха юкъевахар.

Бе-беча маркаех йолча машинаш тIа болх бе бийзаб са. ХIанз «ЛАЗ» маршрутни автобуса тIа ва со болх беш. Къаьстта хьожаш хила везаш, чIоагIа бехктокхаме болх ба из, хIана аьлча нах ма бий уж дIа-юха кхувла безараш. Цудухьа хьайна хьалхара денна ца Iеш, жоп дала деза хьа пассажирий вахара хьалхара а.

Республикански газеташ тIара ГАИ сводкаш ешаш хилча, уйла ца йича валац наькъашка хулача хатарий. Бакъдар аьлча, пьяницашца-водителашца хоадамболлаш къовсам лоаттабе беза. Менна веха а волаш машина лалла хар — из зулам да.

Наькъашка хула цхьаькха тайпа транспортни авареш гIашлой бахьан долаш хул. Цхьабакъда са ювца безам бараш дай-ноаной бехкагIа хулаш йола авареш я. Юрташкахьа машинаш лехкаш лелаш гургда кхе а латанза дола бераш. Цхьаволчун 12—13 шерал тIех хилац ха Цу тайпара «водителаш» юрташка гIолла машинаш лехкаш делаш хул ГАИ болхлой тIаккхача гарлуча «городеи района центреи ма гIолаш» аьнна даьша хьехам а бийя арабовлийте. Цхьабакъда вай хIанзарча деношка юрташ а я йоккхий, цар улицашка дукха нах хул. Къаьстта а вай республике. Цудухьа кхерам кIезиглац. Иштта юртий улицашка гIолла «Москвичаш», «Волгаш», «Жигулеш» хехкаш лел бераш, наха хотташ а бетташ, доахани коа тIара оалхазараши унзара а доахаш. Эггара хьалха цун уйла е езараш дай ба аьнна хеталу. Доллачь хIаманна бехке яр ца эшаш йола цар курал я мотташ ва со. Царна хет, лоалахочун воIо лехкаш хилча сачо лалла хIана мегац из, аьнна. ТIаккха, фунагIа дий а машин а йиц, цу тIа а хоавий дIахец цо ший кIаьнк водитела бокъо йоацаши лалла ца ховши долча цу ший беро дIаметтахьа лелхийтача машина доккхал деш бIара а хьежаш: «Хьажал лоалахо, хьа эсалагIа-м тхо а дац хьона!»

Вайх хIаранена дика хов цунах фу хул. Царгара зуламаш дийнна дуккха моттигаш ювца йиш йолаш вар со, хIаьта а лац-кх цар бехкагIа бераш эйп даьнна, доалаь болча дай-ноаной дог дохаде...

Дицде дагIац, цу тайпара моттигаш гунахьа доацача наха качйолхаш хилар. Дагакхаба деза, автомобиль, берий ловзорг а йоацаш, кхераме оатхал хилар.

Кхийна ваьлча, водитела курсаш а яьха, наькъашка гIолла машин лелаяра Правилаш Iомайича ГАИ органаша водительски удостоверени лу. ТIаккха, паччахьалкхено вай воай гIулакха оттаяь регламент бокъонца кхоачашъе еза.

Сай къамаьл чакхдоалаш къаьстта белгалдаккха безам бар са цхьа хIама. Общественноста гучахьа машинаш хехкаш лел бераш. Хьехам балара чIоагIа новкъостал дулургдар хьехархошка школе къамаьл деча лорашка. Царга гIолла чакх ма дувлий эйп даьха дукха бераш. Вешта, царга «стажировка» йоаккхийташ, автомобиль лехка уж Iомабеш бараша а бицбе мегаргбац шоай бехктокхам.

В. САЛАНГИРЕЕВ,
Шалински АТП шофер.

КЪОНАЧА САГА ДОАККХАЛ

Дукха ха йоацаш хиннача комсомола Грозненски районни отчетно-хоржамий конференце доклад яьча ВЛКСМ райкома секретара Баэгиев Руслана белгалдаьккхар, цхьайолча комсомольски организацеш атеистически, интернациональни болх ледара беш, кагирхой политдешара ерригача семинарашка занятеш дика чакхйоахаш, берига комсомольцаш общественни балха юкъеозилга Iалашдеш, толашагIбола кагий нахи мехкарийи парте мугIарашка хьанийбара де доагIар деш, шоаш шевски гIулакхаш лоаттадеча школашцара бувзамаш леррттIа чIоагIдеш ца хилар. Делегат а волаш, цига дакъа лоацаш хиннача Дзауров Мурада Мухьмада сакхетаме кIоарга лераш юташ чудийшар уж дешаш. ДIа уйла йича гуш дар цу даькъе Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен юртбоахама опытни станце ВЛКСМ комитето дича бакъахьа дола гIулакхаш а кIезига ца хилар. ХIаьта цу хана денз цаI-ах бутт ха яьннаяле а дагахьа Iомадаь хIама санна цхьа дош юкъера ца доалийташ хьадувц царех Мухьмада.

Цох тамаш е ягIац, хIана аьлча херж шин бутт совгIа ха мара еце а цу комсомольски организаце секретарь ва из. Из са бехкагIа хиннадац яха уйла цун керта чу котъяьнна яларе сиха диллургдар, тIаккха гIулакх бокъалгахьа ца доалаш диса а мегар. Ма-дарра аьлча, лакхе латтача органо аьннар иштта лоархIам баь тIаэцаш вар шийна хьалхашка латтача декхара бехктокхам бизза кхетабеш вола саг санна лархIа воагIа.

Ткъаь ворхI шу даьнна мара воацача цу зIамигача сагах йола са уйлаш харц ца хиннилга хайра сона тIеххьара отчетно-хоржамий собрани хинначул тIехьагIа комсомола комитета балха гучайийнна керда дика эргалонаш яйзача.

Юххьанца ший болх керда хержача секретара дIаболабир актива мугIарерча комсомольций теркам шоай балха динза дисараштa тIаберзабара, общественни вахарцара кагирхой безам совбаккхара.

Комсомола комитет ший болх тоабеш санна кагирхой вахар сакъердамегIа хургдолча тайпара вIаштIехьдаккха дага йолга кхетадир дукха ха йоацаш «Со комсомоле дIаязве» яхача девизагIа чакхъяккхача сайрене вIашагIкхийттачар.

Цига гулбеннача кагирхой самукъдаьккха ца Iеш торжественни хьале ши саг комсомоле хьанийцар. Лоацача юкъа цхьа къона коммунист а тIакхийттав укхаза. Из я хьалха цар комсомоле хьанийцачул тIехьагIа общественни вахаре хьинаре дакъа лоацаш хьайоагIа, ВЛКСМ комитета член йола доярка Ибрагимова Лина. Тоъал ха я цо а, хIаьта иштта цун нешас комсомолкас Хажиева Альбикас а 1978 шера чогагIа къахьега. 37 комсомольцех латта шоай организаце мугIараш кхы а шердара нах белгалбаьхаб укхаза. Царца боагIаш бола болх беш я хIанз ВЛКСМ комитет.

Коллективе беш бола интернациональни, атеистически болх тоабара а партийни организацеца цхьана цхьадола гIулакхаш белгалдаьхал ВЛКСМ комитето. Шоай поселкера дына тоабаш теркал а еш, керда лекци кийчъелга тIадиллад къоначa коммуниста Л. Кизевайна. Из дош хьаькъалеи хадданза коммунисташеи комсомольцашеи шоай бIаргкIалара ца довлийташи леладе дезаш гIулакх да, йоах комсомольски вожака.

Эггара саготагIа дола декхараш диц ца далийтара, боахама декхараш кхоачашдеча комсомольцаша лоаца дакъа доккхагIа хилийтара дукхагIа уйла е яьнай комсомольски организаци. «Комсомольски прожекторо» шиъ рейд яьй, техника лоаттаяра гIулакхи шурий фермера балха хьалаши тохкаш. ХIаьта керттердар цига гучадаьха кхоачамбоацараш, комитете дийца ца Iеш, шерра дIагойтылга Iалашдир. Ледарло яьраш бегбоахаш хьалтехача материалаша. дехкача сурташа боагIаш бола Iоткъам бир.

Мухьмад чIоагIа дог тийша ва ший комсомольцех. Комитето тIадулла декхар даим санна тешаме кхоачашдеш ва техник Швыдкий Алексей, трактористка Батукаева Шумисат, хьалха техник а хинна хIанз поселкови Совета исполкома секретарь йола Гайсултанова Дагмара, клуба заведующи Мишукова Галина, кхыбараш.

Коллективе кIезига бац спорте дакъа лаца безам бараш. Цар хьашташ кхоачашдара чIоагIа оарцагIваьннав ВЛКСМ член даьтта леладара одела техник Довлетмурзаев Руслан. Дуккхача даькъе цох тийша хиннад станце футбольни команда районе кхоалагIа моттиг яккхар а. ХIана тайп-тайпара истолаш тIара ловзараш — теннис, шахматаш, кхыдараш Iалашдаьд къоначар. Царех пайда а эцаш январь бетта турнираш чакхъяха кийчбеннаб уж. ХIаьта апрель—май бетта берригаш ГТО нормаш дIаялара юкъеоза лаьрхIад.

Цу активистех санна кхыча комсомольцех а доахка дика гIулакхаш, оамалаш йовзаш хиларо доккха новкъостал ду кердача секретара цар безамгеи ка яларгеи хьежжа гIулакхаш тIадехка а уж кхоачашдайта а.

ХIаьта коллектив а ший нийсархой а боккъонца бовзара сага кхоачам хургбац кIира е бутт цхьана баккхарах. Ши шу хьалха почвоведа - агрохимика специальность а луш, Ростовски университет чакхъяьккхачул тIехьагIа лаьтта леладара отдела лабораторе зIамагIвола Iилман болхло хилар Мурада Мухьмадах.

Сабар, долаш, шийна хьалхашка латтача декхара бериге теркам и низи тIабахийта ховш, юкъарча вахара юстара ца гIерташ вола къона специалист сиха дIатарвелар нахаца. ХIаьта дукха ха ялалехьа массане геттара шоашта воагIаш нийсвенна саг санна тIа а нийца дIачIоагIвенна дIаэттар. ХIаьта ах шу даьлча, воккхагIвола Iилман болхло а веш, лакх а вир ший балха тIа. Цу юкъа дика болх бабах шоаза совгIаташ луш дирекце белгал а ваьккхав из.

Накъаьлар Мухьмада школе а цул тIехьагIа вузе а деша ваьгIача хана спорте, общественни вахаре дакъа лоацаш Iоаяь опыт. Школа сборни команда юкъевоагIаш а, тIаккха университете цхьан юкъа группа комсомольски организаце секретара заместители массехк шера, кхыметтел къахьегама коллективашка кхетама болх бе ухийташ вола агитатор а дружинник а хиларах шийна тийна совгIаташ хам беш леладу цо.

ТIаккха цигара хьадоагIа 1967 шера денз ВЛКСМ член вола денз Дзауров укхаза а юххьанца комсомольски политдешара семинара пропагандисталла оттовар. Цо из декхар говза кхоачашдеш хинна хилара дола эггара дикагIа дола тешал да парте Грозненски райкома Сийлен улга тIа района толашагIболча пропагандисташта, агитаторашта юкъе цун сурт хIанз а тIехьа доаллаш хилар.

ХIаьта ма-дарра аьлча, цу зIамигача сагацара тха шинне довзар а из сурт сона бIарга доврца дIадоладенна да.

Пропагандиста декхарца цхьана укх шера бархI бетта цехови комсомольски организаце секретара декхараш толаме кхоачашде а вIаштIехьдаьлар цун. Бакъда, укх шера цо ший вахаре эггара боккхагIа лоархIам беш дар, ше парте членалла кандидат валар да.

Цудухьа вай юххьанца хьоахьача конференце Дзауров Мухьмад ВЛКСМ Грозненски райкома членалла а Нохч-ГIалгIай областной комсомольски конференце делегаталла а харжар доагIаш даь хIама санна тIанийцар массане.

С. МАЙСИГОВ.

№ 1 йола «Агитатора блокнот»

1978 шерара КПСС обкома пропагандаи агитацеи отдела «Агитатора блокнота» хьалхара номер хьаеллалу» Кердача шера хьалхарча деношка денз Iалашде плап кхоачашъелга» яхача редакционни статьяца. Цу тIа дувц КПСС ЦК декабрьски (1977 ш.) Пленумеи СССР Лакхехьарча Совета бархIлагIча сессеи решенеш дIайовзийтара, СССР Конституце дегга 7 октябрга кхаь шера программа кхоачашъяь яккхар духьа йоаржаергйола социалистически яхь агитаце средствашца Iалашъяра де дезараш.

«Агиторийи политинформаторийи заочни семинар» яхача разделе я къамаьл дечарна могаеш йола Н.ГI.АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретара Н. Правеньке «Советаш халкъа Iаьдал» яха статьяи КПСС обкома лекторски группа кулгалхочун В. Губина «Сийлахь - боккха Октябри дунен сибат хувцадалари» яха методически разработкеи.

«Кердача шерара интервьюш» яхача рубрикас чулацай «Технически прогресс яр духьа» аьнна Н. Анисимова цIерагIча ГНПЗ «ЛЧ-35» яхача установка начальника Н. Елагинеи «ХIара къахьегамхочун дегага кхоачаш» аьнна Экажкъонгий-Юртарча № 2 йолча юкъерча школа хьехархочо Р. Баркинхоеваси, «Бехктокхам лакхбаь» аьнна вргуниски «Пищемаш» завода слесарий - сборщикай бригадира Ж. Бисултановеи язъяь материалаш. Цар 1977 шерарча белгалонех а пятилетка кхоалагIча шера планех а дувц.

Блокнота тIа иштта кхыйола материалаш а я.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Карарча пятилетке сихха дегIайоагIа Венгерски Халкъа Республика целлюлозно - каьхата промышленность. Дукхаха йоацаш укхаза болх бе йолаеннай цу даькъа эггара йоккхагIйола Дунауйварошера комбинат. ХIара шера цо арахецаргда 150 эзар тонн каьхати картони.

СУРТА ТIА: кердача предприяте цехе.

МТИ — ТАСС сурт.

«ПаргIатача дунен» юхь

ХЬАНГА ЕЛАКЪЕЖ БОННСКИ ФЕМИДА

Малхбузегермански газеташи журналаши къоардаьд укх тайпарча заявленеша: Федеративни Республика — Керттерча Законо гаранти лу яхаш йола шиъ гражданий бокъонаши паргIатонаши лораеш латта паччахьалкхе. Цу цхьан ханна каст-каста йоалаю «Закона хьалхашка берригаш нах цхьатарра ба» яхаш йола 3 статья.

ХIара деннарча вахарга хьежача кхы тайпа да долла хIама. Пропагандистски хIилла мара хIама ца хулаш дус селлара чIоагIа хьакхайкадераш, конституци теркалъяц, хIаьта мотт беттари эхь ца хилари массаза а наха юкъе даьнна дела гIулакхаш а хинна дIадаьтад. Из бокъонна бакъдеш да Франкфурт-на-Майне гIоттадаьи таханарча ФРГ-е бокъонаш дукхагIа хьанийн: концлагерашка чуваьллачун я е неофашиста я? яхача хаттара жоп деннеи дола судера дош Хьаоттавергва вай бехке варя тIалеткъари.

Хьалхарвар — Эмиль Карлебах. Федеративни Республике боккхагIболча антифашистех цаI, нацизма шерашка Дахаун Бухенвальдеи концентрационни лагерашка итт шу совгIа ха яьккха ва. ХIанз «Тат» яхача кIиранна цкъазза арадувлача антифашистски газета керттера редактор а Бухенвальде чубаьхкарий Дунен халкъашта юкъерча комитета вице-президент а ва из.

Истец — Эрвин Шенборн а журналист ва. цхьабакъда, нийсса вокх оагIорахьара политически уйла а йолаш. Цул совгIа, из ва ши шу совгIа хахьалхагIа малха яьнна неонацистски «немецки салтий боевой союз» вIашагIеллари цун кулгалхои. Из вIашагIйоллача хана Шенборна хьаккайкадир, цу организаце дIадехача керттерча хIамаех цаI «германски рейх юхаоттаелгеи» Европерча хIинзарча территориальни доазонашка юха хьожилгеи да аьнна.

Деша маIан сенах латт гойтаргда вай. Шенборна, Карлебах «лийца баьхка нах боабарах бехке веш хинна». 1948 шера цхьан американски журналага дена зиони ми письмо белгал а даьккха, дIадийхад из суде лулга. Франкфуртски прокурор хинначa цхьан г-жас Хомана. ткъо шу совгIа хахьалхагIа из бехке веш теха мотт харцбаь хилара дуктIаяла ца а хьожаш, дош гIотталаьд. Из хинна а Iац. Шиъ доткъамга ладувгIилга Э. Карлебаха тIагIертта дийхача цунга вIалла ладувгIа а лайнадац г-жана Хомана. ХIаьта харц бехк шийна тIабиллараха Шенборн суде лулга вокхо дIадийхача. тIаккха а бахьан корадир: прокурор отпуске ваха хиннав. Тlаккха защитникага, шиъ воккхагIволча новкъостагеи Бухенвальде лоаттабаьча къовсамга гIоллаоча соратникагеи — хIанз ГДР-е вахача доктора Фридрих-Карл Каулага кхайка вийзав Карлебаха.

«Цу тайпара тамашийнех долаш бехкаш тIа а дехкаш.— хьакхайкадаьд юристо пресс-конференце, — воккхача демократа Эмиль Карлебахеи хIаьта пунца цхьана антифашизма дикагIа болча викалийи юхьIаьржъе безам хиннабар ФРГ неонацистски гIозарий». ХIаьта, нагахьа санна из хIилла чакх ца йоалаш йисаяле а, из судебни Iаьдалаша бокъо лелаяр бахьан долаш вIалла а нийсденнадац. Духхьал дIа, гIум ларде а йолаш тIабена бехк, цIагаргех даь цIалг харцаш санна, беха дIабаьннаб.

Цхьабакъда, Шенборна харц мотт тохар а цунна де доагIар ца деш дисад. Суд яьяи цунна — юха а дIаволавеннав из шехьалхагIа леладаьр леладе. Дукха ха йоацаш Нюрнбергерча бундесвера казармашкара кораяьй «немецки салтий деналерча содружества» провокационни листовкаш. Реваншистски тIахьехамаш хиннад цар тIа. ТIаккха я Шенборна мелдаьр мегаь хиннад Вешта, тамаш е езаш хIама дац. «Карлебаха дош» леладеш хиначa цу франкфуртски судо цул кIеззига хьалхагIа эсэсовец хинна Штриппель бехказа воаккхаш приговор а яздаь, социам баьб «хинна зе бахьан долаш» цунна 100 эзар марка лойла аьнна.

Малхбузегермански Фемидо нацистски зуламхошца леладу гуманни гIулакхаш тахан керда доаца хIама а хинна дIадоладеннад. Байнарашта сердари правосудех цхьаккха дош ца хетари морг я укх шера сентябрь бутт бовш «дика унахцIена бац аьнна» 20 эзар гаргга польски гражданаш боабарах бехке вола кхо эсэсовец бехказа ваьккхача ганноверски судо яь решени. Кепайоазоно беча хоамагIа, укх 30 шера Германе Федеративни Республике дешаш суде дIачуденнад 780 эзар саг — нацисташта гIо даьраш бехке беш дола дешаш, цхьабакъда, даь приговораш ялх эзар совгIа мара дац.

Укх тIеххьарча итт шера 30 гаргга процесс хиннай. Е бехказа валийтав, е бехк ца беш мукъавалийтав 40 хила мегаш вола тIема зуламхо. 1975 шера сентябре доллз суде дувцаш да Майданека концлагере палачаш хиннарий дош, цхьабакъда, приговор хьатIахулача шерал хьалхагIа дергдац аьнна хеташ да. Зашитникашта хетачох. кхы а кхаь шера йIаьхъяла мегаш я процесс.

ГIуллакх-м, бакъдар аьлча, цифраех мича латт, овлаш хийцача боннски Фемида практиках ма латтий. Вай Керттерча Закона тIа ювцар. — яздаьд журналиста В. Шмидта «Унзере цайт» яхача газета редакцега, — демократически правовий пачхахьалкхе я. Цхьабакъда, вайна хIара денна бIаргагу из. Керттера Закон вогIача тайпара телхадеш хилар: фашисташ шоай паргIатта кортамукъа лел, демократаши тохкамах чаккхбаьнна антифашисташи Iаьдал тIаккхувши «профессеш ехкарах» долча закона низа кIал латташи болча хана.

П. ДИКТОВ, (АПН).

МАЯЙ КЪАЙЛЕ ЯЬШХАЙ

1977 шера Iилман техникай даькъерча СССР Пачхахьалкхен преме лауреаташта юкъе ва исторически Iилмай доктор, СССР Iилмай Академе Миклухо-Маклая цIерагIча этнографе института ленинградски отделене болхло Кнорозов Юрий. Из доккха совгIат деннад Iилмахочоа «Маяй йоазонаш тахкара» балхий цикл 1955 — 1975 шерашка кепатеха арахецарах.

Дукккхача шерашка дунен тIара Iилмахой гIийртаб дунен цивилизаце историе чухь эггара чIоагIагIа гучаяккха лийрхIарех йола къайлекъаьначарча ханарча маяй йоазон къайле — гучаякха. «Уж тексташ еша ховргдац дилетанта е фантаста мара», — яьхад специалисташа. БIаьшеренашка йист ца хулаш даьдача къаьнарча кулгайоазонашка «къамаьл» дайтад советски Iилмахочо.

Ткъаь пхиъ шу гаргга ха яьккхай Кнорозов Юре маяй йоазонаш Iомадеш. Дукккхача шерашка тохкамаш деш планета эггара къаьнагIа дарех долча цу халкъаца гаргало тессача санна ва из. Из да ерригa уйла тIа а яхийта ше хьалаьца никъ чакхбаккха гIерташ саг хилар.

— Довзаш доаца йоазонаш Iомаделга — чIоагIа сакъердаме хIама да, — йоах ленинградски Iилмахочо. — Ерригa уйла, теркам шийна дIатIа оз цо.

ПаргIатта, гIана тIехьа гIа боаккхаш, саббаре, сих ца луш, ханал хьалха вала ца гIерташ кхьачав Кнорозов Юрий лингвистически къайле гучаяккхарга.

1952 шу. «Советская этнография» яхача журнала тIа маяй йоазонашта дешифровка яра хьалхарча опыта хьакъехьа хоам бир къоначa Iилмахочо, Московски университет чаккхъяьккхача Ю. Кнорозова.

Цул тIехьагIа кхо шу даьлча маяй йоазон памятникех йолча кандидатски диссертацена Москве защита еш хул Кнорозов, хIаьта цу хана цунна исторически Iилмай доктора звани а лу.

1963 шера Москве арайоал «Маяйи индейцийи йоазонаш» яха дешифровкех хьахиннараш вIашагIтохаш йола монографи, цул тIехьагIа шийтта шу даьлча — «Маяй иероглифически кулгайоазонаш» яха книжка. Кнорозова эрсий меттала даьхача, долаш долча маяй диъ кулгайоазонах эггара хьалха бIарчча арахийцад да из.

ХIанз Iилмахо топпара пхьегIаш тIеи кхертIой стелаш тIеи даь йоазонаш эрсий меттала доахаш ва. Iилмахочо яхачох, цу йоазон памятникаш тIарча текстий объем кIезигагIа яле а ткъозза дуккагIа хургья кулгалйоазоний объемал, хIаьта цар чулоацам дукха бIаьхегIа, дикагIча тайпара, вахара гаргагIа болаш ба.

«Из къаьнарча ханара маяй вахарах эггара сакъердамегIа йола йоазон источник я, хIаьта ма-могга сихагIа из Iилманна юкъе йоалае безам ба са», — йоах Кнорозов Юре.

ВАСИЛЬКОВА Инна, АПН корр.

ПРАВОВИ КХЕТАМ ЛУЛГА ТОАДЕ

Самардийнахьа НГIАССР юстице министерства правови пропаганда яра йолча координационно-методически совета заседани хилар. Цига дийцар укх тайпара дешаш: «Нохч-ГIалгIайчене арайийначa художественни произведенешка социалистически правосознане проблемаш хьахьокхар», г. Грознерча Заводской районе правови кхетам балара пачхахьалкхен органийи милице опорни пунктайи общественноста балха координаци яр» «1978 шера лаьрхIа республика координационно-методически совета балха план чIоагIъяр».

Художественни произведенешка а кепайоазон тIа а правови пропаганда елга тоадара рекомендацеш отта а яь тIаэца лаьрхIар. Цул тIехьагIа кердача шера лаьрхIа балха план чIоагIйир Совето.

Оаха яздаьчун лерагIа

Укх шера 14-ча мае арадаьннача «Сердало» тIа кепатехаяр 5 — 6-ча классашта долча гIалгIай грамматика учебниках доахка кхоачамбоацараш белгалдоахаш йола «Динза даргдоацар» яха статья.

Цу хьакъехьа республика просвещене министра М. У. Умарова дайтача письмо тIа хоам бу, из статья Нохч-ГIалгIай хьехархой говзал лакхъяра института наьна меттеи учебникаш арахецарен совета заседане ювцарах.

«Белггала бакъ долаш да цхьаболча дешархой наьна меттах йола знанеш эсала хилар, цхьайолча школашка наьна мотт хьехилга лерттIа вIаштIехьдаьккха ца хилар, — язду М. У. Умарова. — Наьна мотт хьехилга дIахо тоадара тIаерзаяь республикански совещани чакхъяккхай просвещене министерстваи хьехархой говзал лакхъяра институтеи, цига белгалдаьхад кхоачамбоацараш дIадахара де дезараш.

ХIаьта 5 — 6-ча классашта долча гIалгIай грамматиках доахка кхоачамбоацараш теркал а дь, дIадоахаргда из учебник 1978-ча шера цIаьхказза арахецача хана».

ХьатIакхоачаш латт хIара сага дог гIоздоаха цIей — Керда шу. ЦIей гаргагIортара белгало я вай дахача моттигашкарча улицашка елкаш, ловзоргаш бе йоахка нах дукха бIаргагуш хилар.

ХIанз укх деношка болх къаьстта дукха ба «Старогрознефть» НГДУ ОРС-а № 21 йолча тика чу къахьегача Вышегурова Любай, хIана аьлча, цун отделе дохкараш елкаш хозъергйола ловзоргаш да. Тика тIа венача хIара сага из раьза хургволаш гIулакх де гIерт Люба.

СУРТА ТIА: продавец Л. Вышегурова.

С. ХАКИЕВА сурт.

Газета аргIанара номер араяргья 1978 шера 1-ча январе.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

З. ДАУРБЕКОВ

КЕРДА ШУ БАХЬАН—ВЫГОВОР

(БЕЛАМЕ ДУВЦАР)

Кердача шера хетадаь дувцар язде дагадеха ЕрагIи цу уйло ца вуташ лела ши-кхо кIира дар. Тайп-тайпара хIамаш дагалувцаш, дагадехар бIарчча хинна хьаотталехьа дIакхоссаш, иттех ди даьлар. Iохайча биъ — цхи мугI а яьзбийя, раьза а ца хулаш дIакхоссар каьхата лист. Дикка каьхат доадир иштта. ХIаьта керда шу гарга гIорташ латтар. Кхычар а язде тарлора дувцар.

— Таханал тIехьадаккха йиш яц яьзделга, — аьлар ЕрагIе ше-шийга цхьан дийнахьа. Делкъел тIехье яр, Газета йовгIа материал дIаеннаяр, уйла е а язде а мукъа ха яр. ВаьгIар тоъал, уйлаш еш. Бакъда, эшар керта чу дагIацар. Цун зем а боацаш, фата техар аьрда кулга пIелгаша истола тIа: «т-к-тк», «т-к-тк», «т-к-тк...».

«Дед мороз»! — дагаера уйла цIаьхха. — Цунах яьздергда-кх аз дувцар. — Берашта. ДIадешийта. Царна сакъердам хилча сона а кхаъ ба...

Язде доладешшехь дIадоадир хьалхара мугIараш. ТIаккха цIаьхха а, цIаьхха а. Иштта дIаяхар йиса ха. Ди сайрангахьа лестар.

— Волавала веза укхаза, — уйла йир ЕрагIе. — Волавелча дикагIа дагадох хIама а. Аравъьлар, кабинет дIа а къайла. Ди хьалха дилла лоа боамби санна уллар гонахьарча цIеной тховнаш тIа. Улица юкъе, соалозаш хехка кийчйича санна, ца баьккхабар дIа-хьа лелача машинаша. ЦIена дар фо. Хахх аьнна кер бизар аравоаллашехь хьакхийттача шелало.

— Лоа... — аьлар ЕрагIе шийца. — Ма-атта а дар поэт валаре. ДIахьежжа Iояьзъергъяр лайгIа лаьца стихаш. Цар фу де деза, поэтий?! ТIаккха укхаза бIарчча дувцар дагвлувцаш лела веза. ХьачудоагIий из керта чу, эшшар?..

— Ер а вац соцаш, шиъ редколлеги а тIехь... — дагавехар редактор. — Статьяш а хилча, сурташ, тайп-тайпара заметкаш, информацеш... Хьалдизза газета эша материал йоллашехь, юмористически дувцар язде... ДикагIа яздаьчоа преми яла оттадаьд редколлеге... КIийлена вагIа-кх болхлой хьаьга са ца лоIийташ. ДIаоттаяь латт из юмор, запасе?!.

Цу уйлаша дIа ца хецаш чукхаьчар ЕрагIи. ШагIа а хиланзар аттагIа. Сихха чаь пела а менна, истола тIа каьхат хьалхашка а дилла, Iохайра. Бакъда, дувцар язлацар.

— Аз яздергдац дувцар, — эгIазвахар ЕрагIи шийна. — Аз коллектива кердача толамах заметка язъергья.

«Т-к-тк», «т-к-тк», «т-к-тк»... — фата техар истола тIа пIелгаша. Кулго шиъ лоIамагIа яздеш санна, каьхата цIеначa листа тIа перо кIалхара хьахилар заметка хьалхара ши дош: «Нагахьа санна...».

Уж дар ЕрагIе язъяьча моллагIча а материалаца хиланза ца Iеш, дежурни дешаш. Хийла бегваьккхавар из балхарча новкъосташа уж бахьан. Цкъаза, из вIашин хоатташ хилча, «Нагахь санна» вайиавий шоана, оадар. ХIаьта а, жуккаргаш нокхараштa юкъера мо мара цун йоазоцара дIадалацар уж дешаш.

— ХIи, — аьнна, мерегI шок техар ЕрагIе, раьза воацаш. — Мичара даьхкар ма-хой хьона ераш а укх юкъе...

Пероца шерра жIак хьекха дIадоадир яздаьр. ДикагIлола дешаш цига долаш санна, дIахьа хьежар цIагIа. БIехъяь лист юстара а йилла, хьайиццар цIенаяр.

— ХIи, — дика болх ба юхе воацаш, — дагавехар цунна бухгалтер. « Волалургвар каьхат дукха доаду яха, меймал... Шена меймал да-кх бIарг-саьпаш дIадаьхача. Цунга кхоач деррига: гIулакх дале а, деце а. Шедар дIадувца а вода. Редакторга е заместителга. Лазар да-кх шиъ...

— «Къамаьл ду Грознера...» — цIаьхха оаз яьлар пенах хьалъуллача репродуктора чура. Ши — кхо ди дар, аьшксаьрг хаьда, болх ца беш из латта. ХIанз. ЕрагIе гIулакха санна, йолаелар. «Тахан химикий культура ЦIагIа рационализаторийи изобретателийи республикански совещани хилар», — доладир диктора керда хоамаш.

— «Рационализаторий»..., — цунна тIехьа ше-шийца аьлар ЕрагIе. Сийрдаьлар юхь цIаьхха: дагадехар кIира хьалха, быткомбината переплетни цехера тийга даьннача редакце приказийи документийи папкаш цIая ше ваха ди. Хоза яьяр переплет, папкай йистоши миIингаши книжка ярш санна нийса яр. Иштта хоза болх бер малав, хаьттача, комбината технолога аьлар:

— Урс да-кх. Механически урс. Районни типографе хиннад из хьалхагIа. Цар балха пайдана доацача а даьнна, аракхессадар цехера, металлолома дIадала. ГIулакха вахача бIарга а дайна, тха механика хьаденад царгара дийха. Эшача бесса урс зIамиг а даь, хIанз оаха цехе лоаттаду.

— Рационализатор ва-кх из, — дош юкъе оттадир ЕрагIе, уж тайпа нах малашб шийна ховлга дIахайташ.

— Хьаштдале иштта а ала мегаргда, — раьза хилар вож. — Тха механик говзал йолаш болхло ва. Вешта, укхаза-м говзал эшаш моттиг а хиннаяц, къайна урс цехе дIаоттадарал совгIа.

Технолога пхе-ялх дешаца бийцар цехо клиенташта луш бола аьттув, комбината бахьа пайда. Кхоъ мара болхло воацача цехо диъ эзар сом гаргга ахча дахь бетта, шийга дIадодаш лоадама хIама а доацаш. Дукха учрежденеш я хIанз комбината заказчикаш...

Из къамаьл дар ЕрагIена диктора оазо дагадохийтар.

— Мишта лийннав со хIанзалца из дага ца дохаш? — раьза хиланзар из шийна. ДIатIа а ваха, катеха вилка хьаьякхар розеткаx. Радио сецар. Каьхата керда лист хьа а ийца, дог тийшша Iоязбир заметка корта: «Рационализатора предложенех...». ДIахо дола дешаш перо кIал шоаш хьаувттар.

«Укх шера аьхки столице шиъ болх дIаболабергболча рационализаторийи изобретателийи съезда доккхийча толамашца пакъабахар духьа цу сийдолча говзанчаша йоаржаяьча социалистически яхьа юкъе а баха, шиъ лоIамагIа йолча цIераш йоаяра республикански общества коллектива инициативa хьаллаьцача быткомбината переплетни цеха рационализатороша, керда шу хьатIакхоачаш керда, автоматически урс оттадаьд цехе. Нагахьа санна...».

ЦIаьхха, токо сопабича мо сецар перо. «Юха а уж дешаш...» — аьлар ЕрагIе шешийца. Цхьа юкъ яьккхар дIахьежжача вагIаш. «Мяу», — Iаьхар кухнера хьачудаьнна циск.

— Оцист!- Юхмаччахьа даларг! Хьо дар укхаза эшаш,— лостайир ЕрагIе кога юхьера хьаяьккха маьчи. Циск дедар. «Т-к-тк», «т-к-тк», «т-к-тк», — фата техар истола тIа аьрда кулга пIелгаша. Хьалхашка уллача каьхата Iо тIа а хьежа. сецначара дIахо яздир:

«Нагахьа санна хьалхагIа цеха коллективо цу балха операцеш кулгашца еш хиннаяле, автоматически урс оттадаьчул тIехьагIа кнопка дIатоIае мара езац. 'Цу рационализаторски предложенех бетта хьахула экономически пайда, быткомбината технолога яхачох, диъ эзар сом гаргга ба».

— ХIанз шоай метта эттар дешаш а. — аьлар ЕрагIе, раьза хинна. — Нийса да иштта.

Заметкана кIал шиъ цIи язйир.

ШоллагIча дийнахьа телефоно гургал техар редактора кабинете. Быткомбинатера йоахар:

— Шун болхлочо тха технолога ца аьнна информаци язъяьй. Диъ эзар сом — цехо бетта беча балха мах ба. рацпредложенех хинна пайда бац. Урсо электрически кнопкашца бац болх: механически урс да из, кулгашца ко кхетадеш. Тхо харцахьа кхетадергда газет дешараша.

Iуйрийна редакце секретара витрина тIа хьалъуллар гIалат тоадеш мугIараш кепатехача газета кердачча номери ... ЕрагIена выговор язъян приказ.

ТахIни кхоанеи хургда

31 ДЕКАБРЬ, 1977 ШУ

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 8.30 — 17.00. Берий кердача шерара Iуйренаш.

Н. К. Крупскаяй цIерагIа культура Дворец. 10.00—12.00. Берий кердача шерара елкаш. «20-гIча бIаьшерара Колумба» яха фильм. 22.00. Грозненски машиностроителийн заводан клуба лаьрхIа кердача шерара бал.

В. И. Ленина цIерагIа майда. 21.00 — 24.00. «Сона дукха еза хьо, Советски Россе» яха радиоконцерт. Къилбаседа Кавказа иллеш.

Химикий культура Дворец. 10.00. «Керда шу, хетаргахьа, наькъа тIа да» яха кердача шерара Iуйре. 14.00. Кердача шерара тIехьара стихотворенеш конкурс. 22.00. СССР 50 шу дизара цIерагIа химзаводан клуба лаьрхIа кердача шерара бал.

I ЯНВАРЬ, 1978 ШУ

В. И. Ленина цIерагIа культура Дворец. 8.30 — 17.00. Берий кердача шерара Iуйренаш.

Н. К. Крупскаяй цIерагIа культура Дворец. 10.00 — 14.00. Берий кердача шерара елкаш. 20.00. Кердача шерара бал, ловзараш, халхараш, аттракционаш.

В. И. Ленина цIерагIа майда. 10.00 — 11.00. Радиоконцерт. 11.00 — 12.30. ГIор - Дадей Снегурочкачий чакхйоаш массовкаш. 12.30 — 14.00. «ДоттагIала илли доаккх кагирхошна» яха радиоконцерт. 14.00 — 16.00. ГIор-Дадей Снегурочкаи чакхйоаш массовкаш. 16.00 — 17.00. Духовой оркестра концерт. 17.00. Кердача шерара фейерверк. 17.00 — 18.00. Кинофильмаш гайтар. 18.00 — 20.00. «Ихар тхо похоцех» яха радиоконцерт. 20.00 — 21.00. Кинофильм.

Химикий культура Дворец. 10.00 — 14.00. Кердача шерара елкаш. Берашта лаьрхIа «Бокхьоница бола доттагIала» яха представлени.

ТЕЛЕВИДЕНИ

31 ДЕКАБРЬ

[illegible]

1 ЯНВАРЬ

I ПРОГРАММА

[illegible]

II ПРОГРАММА

13.00 — «Седьха». Берашта дола кинофильмаш. 13.55 — «Салте Иван Бровкин». Художественни фильм.

РАДИО

31 ДЕКАБРЬ

6.30 — «Даьхенна — тха хьинар дола къахьегам!» Кердача шера репортаж (нохчий меттала). 6.45—Хоамаш. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — «Иллеш тха ташаме новкъостий да» яха концерт. 14.30 — «Кердача шера Мозаика». 15.00 — «Го шербе». Дезача ден концерт. 15.40 — «Кердача шера седкъий». Литературни передача (гIалгIай меттала). 16.00 — «Даькъала хилда керда шу!». Радиокомпозици. 16.15—«Кердача шерара совгIаташ». Музыкальни программа. (нохчий меттала).

1 ЯНВАРЬ

7.10 — Республикански газетий обзор. 7.25 — Хоамаш. 8.25 — «Лирически дог-уйла» яха концерт. 12.10 — «Самукъаьерча талгIе тIа» яха кердача шера композици. 15.15 — «ЦIе сийгаш». Пионераштеи дешархоштеи йола передача (гIалгIай меттала). 15.45 — «Кердача толамашка!» Бурувдетта балхаш деча Старогрозненски управленере передача. 16.00 — Халхара ашараш ек. 16.30 — «Школьни глобус». 18.30 — «Музыкальни селаIад» (нохчий меттала).

Хоаттам

Тахан республике гIоллен Грознен хувцалуш морхаш йолаш, йоачан а йоацаш, дохк а доаллаш, Малхбузехьара секунде 0—5 метр чIоагIа мух хьекхаш хилен фегара температура бийсанна —2+3 градус, Грозне 0—+3 градус йолаш хилар тарлу.

Кхоанен ломмен морхаш йолаш, цхьайолча моттигашка лоа а делхаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсанна 7—12 градус шелал, дийнахьа —2+3 градус хилар тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051. г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктохкама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленности отдела — 3-42-30; юрта болхахоа отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30. корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051. г. Грозный. ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отдела партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ереи, шоаттен деношка

СФ05351. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул Маяковского, 92. Заказ № 9834.